

Järjestäytynyt rikollisuus suomalaisessa yrityskehityksessä

Selvitys 14/2024

Julkaisun nimi:

Järjestäytynyt rikollisuus suomalaisessa yritys kentässä

Tekijät:

Analyttikko Lasse Winter, asiantuntija Olavi Kärkkäinen

Diaarinumero: VH/6664/02.98.00.00/2024

Julkaisija: Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö

Julkaistu: 10.12.2024

Julkaisutapa: Sähköinen (PDF)

Julkisuus: Julkinen

Lisätietoja medialle:

Johtaja Janne Marttinen, puh. 029 512 6066

Apulaisjohtaja Marko Niemelä, puh. 029 512 6070

Muut yhteydenotot htsy@vero.fi

Julkaisualustat harmaa-talous-rikollisuus.fi ja harmaatalous.fi (vain luvite-
tuille viranomaisille)

Velvoitteidenhoitoselvityksen voi pyytää ilmiöselvityksessä kuvatun ryhmän perusteella. (Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2010) 5:3 §)

Harmaan talouden selvitysyksikön selvityksissä esitetyt näkemykset ja tulokintakannanotot ovat yksikön omia, eivätkä ne sido Verohallintoa tai muita viranomaisia.

Tiivistelmä

Järjestäytynyt rikollisuus on herättänyt huolta viranomaisissa ja poliittisissa päättäjissä. Suomessa järjestäytyneen rikollisuuden torjunta on noussut tärkeäksi teemaksi. Järjestäytynyt rikollisuus hyödyntää toiminnassaan kytköksiään yrityksiin, mutta Suomesta ei tällä hetkellä ole tutkittua tilastotietoa järjestäytyneen rikollisuuden levittäytymisestä yritysmaailmaan. Tämän selvityksen tarkoitus on täyttää tätä tutkimusaukkoa. Selvityksessä on tutkittu, kuinka laajalti järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneet henkilöt ovat levinneet suomalaiseen yritysmaailmaan, millä toimialoilla nämä yritykset toimivat sekä millaisia ne ovat taloudeltaan, toiminnaltaan ja velvoitteiden hoidoltaan.

Selvityksen aineisto käsitti 1 872 poliisin tiedustelutietojen perusteella järjestäytyneeseen rikollisuuteen (JR) kytkeytynyttä henkilöä, joilla oli samanaikainen vastuuasema jossakin yrityksessä. Henkilöt jakaantuivat tiedustelutiedon varmuuden ja kytköksen tyyppin perusteella kategorioihin A ja B. A-kategoriaan kuului 269 henkilöä ja 273 yritystä. B-kategoriassa oli 1 603 henkilöä ja 2 134 yritystä. Yhteensä järjestäytyneeseen rikollisuuteen henkilöiden kautta kytkeytyneitä yrityksiä oli 2 407 yritystä, joista toiminnassa vuonna 2022 oli noin 2 000 yritystä.

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyviä yrityksiä oli erityisesti Uudella- maalla, toimialoista rakennus- ja kiinteistöalalla sekä autokaupan alalla. Nämä ovat perinteisiä harmaan talouden ongelmatoimialoja, joilla esiintyy paljon myös pimeää työtä. JR-yrityksillä oli paljon enemmän ilmoituspuutteita ja ne olivat huomattavasti verrokkiyrityksiään useammin verovelkaisia. JR-yritykset olivat kooltaan pieniä ja vertaillaessa kohdejoukkojen yritysten talouden tunnuslukuja, kuten kannattavuutta ja maksuvalmiutta, olivat tunnusluvut JR-yrityksillä heikompia. Yritykset olivat myös iältään nuorempia ja vähemmän vakiintuneita. Iso osa JR-yrityksistä oli tuloksentekokyvyltään heikkoja.

Selvityksessä arvioitiin JR-kytkeytyneiden yritysten toiminnan aiheuttamaa vuosittaista verovajetta. Arvioitu verovaje ei kata saatavaa rikoshyötyä. Arvion mukaan JR-yritysten harmaan talouden toiminta aiheuttaa vuosittain useiden kymmenien miljoonien eurojen edestä menetettyjä verotuloja. Verovahingon arvioidaan vuosittain olevan noin 65 miljoonaa euroa, josta noin 25 miljoonaa euroa on jo havaittu verotarkastuksissa ja noin 40 miljoonaa on piilossa.

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevilla yrityksillä oli verotustietojen perusteella paljon vero- ja ulosottovelkaa sekä ilmoituspuutteita. Yhteensä yrityksillä oli vuonna 2022 noin 1,5 miljardin euron liikevaihto ja varallisuutta taseessa noin 350 miljoonan euron edestä. Palkkoja yritykset olivat maksaneet noin vajalle 17 000 eri henkilölle.

JR-kytkös vaikuttaa yrityksen verokäyttäytymiseen ja talouteen. Suomessa tilanne on kuitenkin vielä parempi kuin tutkimusten mukaan naapurissamme Ruotsissa.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Järjestäytynyt rikollisuus Suomen lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä	2
3	Hallinnollisia hankkeita järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi	4
4	Järjestäytynyttä rikollisuutta käsittelevä tutkimuskirjallisuus	6
4.1	Järjestäytynyt rikollisuus ja yritystoiminnan hyväksikäyttö	6
4.2	Poliisiammattikorkeakoulun katsaus suomalaisiin järjestäytyneen rikollisuuden toimijoihin.....	7
4.3	Järjestäytynyt rikollisuus Ruotsin elinkeinoelämässä	8
5	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	10
6	Aineisto, yritysjoukot ja menetelmät	12
6.1	Aineisto ja selvityksen kohdejoukko	12
6.2	Menetelmät	13
7	Tilastotietoa järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytketyistä yrityksistä	16
7.1	Yritysten yleisiä ominaisuuksia	16
7.2	Toimialat	18
7.3	Velvoitteiden hoito	20
7.4	Talous ja tilinpäätöstiedot.....	21
7.5	Ryvästymisen.....	25
7.6	Ulkomaankauppa	27
7.7	Yritystuet	28
7.8	Verotarkastukset	29
7.9	Osakeyhtiöiden taustahenkilöt.....	30
7.10	Elinkeinoharjoittajien kansalaisuus ja tulotaso	32
8	Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevien yritysten velvoitteidenhoito 34	
8.1	Verovelvoitteidenhoidon laiminlyöntien ja järjestäytyneen rikollisuuden yhteys.....	34
8.2	Oikea-aikainen ilmoittaminen	36
8.3	Oikeasisältöinen ilmoittaminen	37
8.4	Oikea-aikainen maksaminen	39
8.5	Yrityksen harmaan talouden riski.....	40
9	Järjestäytyneen rikollisuuden yritysten tunnistaminen ja määrän arviointi	42
9.1	Järjestäytyneen rikollisuuden yritysten tunnistaminen	42
9.2	Arvio järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevien yritysten määrästä ja niiden aiheuttamasta verovajeesta.....	44
10	Johtopäätökset	47
11	Lähdeluettelo	49
12	Luettelo kuvioista ja taulukoista	51

1 Johdanto

Järjestäytynyt rikollisuus on kasvava ongelma Suomessa. Perinteisesti suomalainen järjestäytynyt rikollisuus on yhdistetty moottoripyöräjengeihin, mutta viime vuosina järjestäytyneen rikollisuuden kenttä on monipuolistunut ja erityisen paljon näkyvyyttä ovat saaneet niin kutsutut katujengit¹. Katujengit eivät sellaisenaan kuulu vielä järjestäytyneen rikollisuuden määritelmän alle, mutta niiden toiminta kehittyy mm. jäsenten vanhetessa aikuisiksi. Ilmiön pelätään lisäävän uusia jäseniä myös järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Järjestäytynyt rikollisuus on nykypäivänä hyvin organisoitunutta ja laittomien toimintojen lisäksi järjestöt usein hyödyntävät monin eri tavoin laillisesti rekisteröityjä yrityksiä esimerkiksi rahanpesurikoksiin².

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta on yksi Petteri Orpon hallituksen tavoitteista. Oikeusministeriö on asettanut työryhmän päivittämään järjestäytyneen rikollisuuden vastaista strategiaa.³ Yksi komponentti järjestäytyneen rikollisuuden vastaisessa toiminnassa on se, että tulee vaikeuttaa rikollisorganisaatioiden yritystoimintaa.

Tällä hetkellä ei kuitenkaan ole tarkkaa kuvaa siitä, kuinka laajasti järjestäytyneen rikollisuuden organisaatiot hyödyntävät yrityksiä ja minkälaisia järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevat yritykset ovat. Tämän selvityksen tarkoitus on paikata tätä tutkimusaukkoa tuottamalla tietoa järjestäytyneen rikollisuuden toiminnasta suomalaisessa yrityskentässä. Tässä selvityksessä tutkitaan järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevien henkilöiden Verohallinnon rekistereissä olevia toimivia yrityksiä. Yrityksistä tutkitaan esimerkiksi järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevien henkilöiden yritysten liiketoiminnan laajuutta, velvoitteiden hoitoa ja taloutta.

Selvityksessä käytetään seuraavia käsitteitä: JR-yrityksellä tarkoitetaan yritystä, jonka vastuuhenkilö on poliisin JR-tiedoissa. JR-henkilö on henkilö, jolla on poliisin havaitsema ja vahvistama yhteys tai asema tunnistetussa järjestäytyneen rikollisuuden organisaatiossa. Keskusrikospoliisi (myöh. KRP) kerää tietoa järjestäytyneeseen rikollisuuteen yhteyksissä olevista henkilöistä.

Harmaan talouden selvitysyksikkö on aiemmin tutkinut yrityksen vastuuhenkilöiden rikostaustan vaikutusta yrityksen harmaan talouden riskiin kahdessa selvityksessä⁴. Selvityksissä todetaan, että rikostaustatiedolla on merkitystä harmaan talouden riskin arvioinnissa ja rikostuomioita saaneiden henkilöiden yritykset hoitavat velvoitteensa muita huonommin.

¹ Hao (R22/1986) <https://oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/fi/index/tiedotteet/2024/hovioikeuskatsoiettanimkutsutussakatujengiasiaissaaiollutkysymysjarjestaytyneenrikollisryhmantoiminnastar221986.html>

² "Kriminella entreprenörer" – en studie av den organiserade brottslihetens kopplinras till näringlivet. Amir Rostami ja Hernan Mondami: 1/2024: s 69

³ Valtioneuvosto. [Järjestäytyneen rikollisuuden torjuntastrategian päivittäminen.](#)

⁴ Harmaan talouden selvitysyksikkö: Rikostaustatiedon vaikutus velvoitteiden laiminlyöntiin 2/2022 ja Rikostaustatiedon merkitys harmaan talouden riskin arvioinnissa 21/2018. (Selvitysyksikkö, Rikostaustatiedon vaikutus velvoitteiden laiminlyöntiin 2/2022, 2022) (Selvitysyksikkö, Rikostaustatiedon merkitys harmaan talouden riskin arvioinnissa 21/2018, 2018)

2 Järjestäytynyt rikollisuus Suomen lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä

Suomen rikoslain⁵ mukaan järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Säännös asettaa viisi ehtoa järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmälle sisältäen jäsenten lukumäärän, ajallisen keston, organisoitumisen rakenteen, rikosten tekemisen yhdessä ja rikosten vakavuuden. Perusteen soveltaminen käytännössä on tullut pohdittavaksi esimerkiksi tunnuksellisten rikollisryhmien jäsenten tekemien rikosten yhteydessä. Järjestäytynyttä rikollisuutta koskeva nk. liigaperuste otettiin rikoslakiin vuonna 1976 ja vuonna 2015 lakiin lisättiin kansainvälisten velvoitteiden mukainen järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmä.⁶

Järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan tiivistä järjestäytynyttä ryhmää, josta voidaan päätellä käskyvaltasuhteiden olemassaolo ja työnjaon eriytyminen. Tyypillisiä rikollisuuden muotoja ovat taloudellinen rikollisuus, rahanpesu, ihmiskauppa ja yleensä rajat ylittävät kansainvälisen rikollisuus. Näpistelevä tai ilkeä harjoittava nuorisoyoukko ei kuulu tuomioissa koventamisperusteen piiriin, koska yleensä nuorisoyoukkojen työnjako ei ole eriytynyt eikä siinä ole erityisiä käskyvaltasuhteita.⁷ Vaikka rikoksentehtäjä kuuluisikin vakavien rikosten tekemistä varten järjestäytyneeseen ryhmään, ei koventamisperustetta voida soveltaa jokaiseen ryhmän jäsenen tekemään rikokseen. Koventamisperustetta ei voi myöskään soveltaa tilapäisesti rikollisryhmän kanssa tekemisissä oleviin henkilöihin, jotka ovat mahdollisesti toiminnallaan edistäneet ryhmän päämääriä. Rikoksen on kuuluttava rikollisryhmän toimintakokonaisuuteen ja sen on edistettävä ryhmän päämääriä.⁸

Liiketoiminnassa tehdyt rikokset ovat organisaatorikoksia, joissa hyöty rikoksesta koituu ensisijaisesti organisaatiolle ja toissijaisesti tekijälle. Organisaatorikokset ja järjestäytynyt rikollisuus edustavat yhteisöllisen rikollisuuden muotoja. Rikoksissa hyödynnetään organisaation liiketoimintaa, ammattitaitoa ja verkostoja. Pelkästään rikosten tekemistä varten organisoitunut ryhmä ei ole Suomessa minkään säännöksen perusteella laiton, mutta tällaista ryhmää ei kuitenkaan voida merkitä esimerkiksi yhdistysrekisteriin.⁹ Jokaisen ryhmän osalta on tuomioistuimissa erikseen ratkaistava, onko kyseessä järjestäytynyt rikollisryhmä. Itä-Uudenmaan käräjäoikeus¹⁰ katsoi vuonna 2021 kahden eri rikollisjärjestön olleen vakavien rikosten tekemistä varten järjestäytyneitä ryhmiä, joiden toiminnassa on vuosien varrella tehty useita vakavia rikoksia. Rikokset oli tehty kyseisten tahojen nimissä tai niiden lukuun, ja tahot toimivat olennaisella tavalla vastoin lakia ja hyviä tapoja. Rikollisjärjestöt julistettiin yhdistyslain 43 §:n nojalla lakkautettaviksi. Hovioikeus ei myöntänyt asiassa jatkokäsittelylupaa¹¹. Myös Päijät-

⁵ Rikoslaki (19.12.1889/39) 6 luku 5 § 2 mom. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>.

⁶ Lappi-Seppälä, ym. Rikosoikeus - Koventamisperusteet (PL 6:5). Päivitetty 11.1.2022.

⁷ HE 44/2002 vp, s. 191. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2002/20020044>.

⁸ HE 125/1975 II vp, s. 11–12. <https://www.edilex.fi/he/fi/19750125II.pdf>.

⁹ Palo, 2010, s. 66.

¹⁰ Itä-Uudenmaan käräjäoikeus 21/11145, 15.2.2021.

¹¹ Helsingin HO S 21/629, 25.1.2022.

Hämeen käräjäoikeus katsoi vuonna 2022 kahden järjestäytyneen rikollisryhmän toimineen olennaisesti vastoin lakia sekä hyviä tapoja, ja julisti yhdistykset lakkautetuksi.¹²

Suomessa Keskusrikospoliisi seuraa jatkuvasti järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa¹³. Vuoden 2010 lopussa Keskusrikospoliisi oli tunnistanut 71 toiminnassa olevaa rikollisryhmää ja niihin kuului noin 930 henkilöä.¹⁴ Järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvien ryhmien määrä on lisääntynyt Suomessa viimeisten kymmenen vuoden aikana ja Keskusrikospoliisin arvion mukaan tällä hetkellä toimii noin 90 ryhmää ja näillä ryhmillä on jäseniä noin 900–1 000 henkilöä.¹⁵

Erityyppiset rikollisverkostot ryhmitellään usein erilaisten indikaattoreiden mukaan, kuten kansallisuuden tai etnisyyden perusteella tai rikollisten tekotapojen tai rakenteen perusteella. Näistä esimerkkeinä ovat muun muassa mafiatyylliset järjestäytyneet rikolliset, katujengit tai mikä tahansa muu rikollista verkostoa kuvaava ominaisuus, kuten moottoripyöräjengit.¹⁶

Keskusrikospoliisin tunnistamien järjestäytyneiden rikollisryhmien lisäksi Suomessa on myös muuta järjestäytyntä rikollisuutta, joka voi ilmetä havaituista rikosasioista ja niitä seuraavista oikeustapauksista. Järjestäytyneen rikollisryhmän tekemiin rikoksiin liittyviä kovennettuja tuomioita on annettu muistakin kuin tunnuksellisten rikollisryhmien suorittamista rikoksista.¹⁷

¹² [Päijät-Hämeen käräjäoikeus 8.6.2022.](#)

¹³ [Poliisin strategia 2020–2024.](#)

¹⁴ Muttilainen & Kankaanranta, 2012, s. 179–191 (S, 2010).

¹⁵ Poliisi.fi. <https://poliisi.fi/jarjestaytynyt-rikollisuus>.

¹⁶ Euro (Selvitysyksikkö, Järjestäytynyt rikollisuus ja yritystoiminnan hyväksikäyttö. Miten yritysten harmaan talouden riskiä voidaan selvittää, 2023) (Oikeusministeriö: Saija;Markus;& Minna, 2023) (Amir & Hernan, 2024) (Brottslighetens kostnader, 2023; OECD, 2004; Jaskie, 2019) (Sanandall, 2023)pol, 2021, s. 19.

¹⁷ KKO 2018:89, 21.12.2018. <https://korkeinoikeus.fi/fi/index/ennakkopaatokset/1545296792442.html>.

3 Hallinnollisia hankkeita järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi

Vuoden 2021 aikana käynnistyi valtionavustuslain (688/2001) uudistamishanke, jonka tarkoituksena oli säätää nykyistä tarkemmin valtionavustuksen myöntämisen edellytyksistä, tehostaa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ja kehittää valtionapuviranomaisen tietojen omaaloitteisesta luovuttamista muille viranomaisille. Lakihanke keskeytettiin vuonna 2022 ja tavoitellut muutokset siirrettiin toteutettavaksi vuoden 2024 aikana laajemman uudistuksen yhteyteen. Poliisihallituksen asiaan antamassa lausunnossa todetaan, että poliisilla on rajoitteita luovuttaa järjestäytynyttä rikollisuutta koskevaa tietoa muille viranomaisille ja että valtioavustuslakiin ei ehdotettu sellaisia muutoksia, että hakijan rikostaustalla tai esimerkiksi kytköksillä järjestäytyneeseen rikollisuuteen olisi vaikutusta avustuksen myöntämiseen.¹⁸

Rikostietojen käyttöä hallinnollisessa menettelyssä on käsitelty myös vuosille 2020–2023 laaditussa harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmassa ja nostettu kirjauksena Marinin hallituksen ohjelmaan. Sen hankkeessa 3.1 "Kehitetään viranomaisten tietojenvaihtosäännöksiä harmaan talouden toimijoiden tunnistamiseksi ja torjunnan tehostamiseksi" todetaan, että rikostaustatietojen ottaminen käyttöön harmaan talouden valvonnassa on yksi tietojenvaihtosäännösten kehittämisaikaa.

Rikosrekisteritietojen käyttö perustuu aina lain nimenomaiseen säännökseen. Rikosrekisteritietojen luovutuksesta erilaisiin käyttötarkoituksiin on säädetty rikosrekisterilain 4 ja 4a §:ssä. Rikosrekisterilaissa¹⁹ todetaan, että rikosrekisteritietoja luovutetaan viranomaiselle asiassa, joka koskee valtionavustuslaissa tarkoitetun valtionapuviranomaisen myöntämää valtionavustusta tai sen takaisinperintää. Rikosrekisteritietojen käyttö hallinnollisessa menettelyssä vaatisi myös sen valtuuttavan säännöksen lainsäädäntöön, jossa säädetään tietojen varsinaisesta käyttötarkoituksesta.²⁰ Esimerkiksi valtionavustuslain 7 §:n 2 momentissa todetaan, että jos valtionavustusta voidaan käyttää palkkakustannuksiin, avustus voidaan myöntää vain erityisen painavasta syystä, jos valtionavustuksen hakija tai tämän rikoslain (39/1889) 47 luvun 8 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu edustaja on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu rangaistukseen mainitun lain 47 luvun 6 a §:ssä tarkoitettusta rikoksesta valtionavustuksen myöntövuonna tai sitä edeltäneiden kahden vuoden aikana tai valtionavustuksen hakija tai tämän rikoslain 47 luvun 8 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu edustaja on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu rangaistukseen ulkomaalaislain (301/2004) 186 §:ssä tarkoitettusta rikoksesta valtionavustuksen myöntövuonna tai sitä edeltäneiden kahden vuoden aikana.²¹

Valtionavustuslain 7 §:n 2 momentin säännös rikosrekisteritietojen käyttämisestä tuen myöntämisen esteperusteena on suppea ja kattaa luvattomaan ulkomaiseen työvoiman käyttöön

¹⁸ Valtiovarainministeriö. <https://vm.fi/hanke?tunnus=VM014:00/2021>

¹⁹ Rikosrekisterilaki 4a §:n 1 momentti 6 kohta

²⁰ (Jukarainen; Juutinen; & Laitinen, Katsaus järjestäytyneen rikollisuuden toimijoihin, 2023) (Oikeusministeriö, 2023)

²¹ Myös muussa lainsäädännössä on huomioitu rikostausta ja hyvämaineisuus. Laki liikenteen palveluista (320/2017) 8–9 §:t (hyvämaineisuus) ja Lain julkisista hankinnoista (1397/2016) 80 § (pakolliset poissulkemisperusteet).

liittyvät rikokset, eikä sen perusteella pystytä arvioimaan esimerkiksi sitä, onko henkilö tuomittu järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan liittyvistä rikoksista.

Oikeusministeriö on asettanut 17.10.2023 työryhmän, jonka tehtävänä on päivittää järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategia ja toimenpideohjelma. Strategian tulee olla valmis vuoden 2024 loppuun mennessä ja toimenpideohjelman toteuttaminen tulee aloittaa tämän jälkeen. Torjuntastrategian tarkoitus on torjua laaja-alaisesti järjestäytyneitä rikollisuutta viranomaisten ja järjestöjen laajalla yhteistyöllä. Hankkeessa tullaan kehittämään rikollisuuden ilmituloa sekä rikollisuudesta irtautumista. Torjuntaa ja toimia kohdistetaan rahanpesuun, rikoshyödyn konfiskaatioon sekä lainsäädännön ja tietojenvaihdon kehittämiseen. Järjestäytyneestä rikollisuudesta päivitetään kokonaisvaltainen tilannekuva ja kehitetään tiedolla johtamisen tutkimusta ilmiön torjumiseksi.²²

EU:lla on järjestäytyneen rikollisuuden torjuntahanke vuosille 2021–2025, jossa korostetaan lainvalvontayhteistyön tehostamista komission maiden välillä, tietojen vaihdon tehostamista sekä Schengen tietojärjestelmän (SIS) hyväksikäyttöä henkilöiden ja ajoneuvojen kulunvalvonnan parantamiseksi.²³

²² Valtioneuvosto. [Järjestäytyneen rikollisuuden torjuntastrategian päivittäminen](#). Hankenumero: OM080:00/2023, asianumerot VN/24163/2023, Asettaja oikeusministeriö, toimikausi 17.8.2023 – 31.12.2024

²³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0170>

4 Järjestäytynyttä rikollisuutta käsittelevä tutkimuskirjallisuus

Järjestäytynyttä rikollisuutta on kansainvälisessä kirjallisuudessa tutkittu varsin paljon ja tutkimuskirjallisuudessa on käsitelty myös järjestäytyneiden rikollisorganisaatioiden käyttämiä yrityksiä. Järjestäytyneen rikollisuuden tutkimus hallinnollisilla verotus- ja taloustiedoilla on ollut vähäistä. Harmaan talouden selvitysyksikössä julkaistiin vuonna 2023 järjestäytynyttä rikollisuutta käsittelevä kirjallisuuskatsaus. Katsauksesta esitetään tässä luvussa tiivistelmä. Sen lisäksi luvussa käsitellään Poliisiammattikorkeakoulussa vuonna 2023 julkaistuja kahta selvitystä sekä Ruotsissa tehtyjä tutkimuksia.

4.1 Järjestäytynyt rikollisuus ja yritystoiminnan hyväksikäyttö

Harmaan talouden selvitysyksikössä on julkaistu kirjallisuuskatsaus järjestäytyneen rikollisuuden harjoittamasta yritystoiminnan hyväksikäytöstä.²⁴ Katsauksessa kuvataan kansainvälisen tutkimuksen perusteella, miksi ja miten järjestäytyneet rikollisryhmät pyrkivät hyödyntämään yritystoimintaa ja erilaisia liiketoimintarakenteita. Katsauksessa tuodaan esille järjestäytynyttä rikollisuutta koskevia harmaan talouden tutkimusmenetelmiä ja miten tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi hallinnollisessa rikosten torjunnassa. Järjestäytyneen rikollisuuden tutkimus- ja selvitystyö on tärkeää rikollisryhmien vallan, taloudellisen kapasiteetin ja alueellisen toiminnan tunnistamisen kannalta. Katsauksesta muodostuva kokonaiskuva tarjoaa lisätyökaluja harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan sekä tietoa poliittisille päättäjille, viranomaisille ja yrityksille järjestäytyneestä rikollisuudesta.

Järjestäytyneen rikollisuuden käsitteen yksinkertainen määrittelemineen on haastavaa. Järjestäytynyt rikollisuus voi olla mitä tahansa vakavaa rikollisuutta, jota harjoitetaan jonkun jäsenytyneen ryhmän toimesta. Järjestäytynyt rikollisuus on usein kansainvälistä sekä verkostomaista ja siten myös vaikeammin havaittavissa. Suomessa tunnistetut järjestäytyneet rikollisjärjestöt eivät kata kaikkea järjestäytynyttä rikollisuutta Suomessa.

Aikaisemman tutkimustiedon perusteella järjestäytyneet rikollisryhmät hyödyntävät laillisia liiketoimintarakenteita maksimoidakseen sekä taloudelliset että muut toiminnasta saatavat hyödyt. Rikollisryhmät käyttävät laillista yritystoimintaa muun muassa rikollisesta toiminnasta saatujen varojen alkuperän häivyttämiseen, voiton tuottamiseen yritystoiminnasta, erilaisten petosten ja talousrikosten tekemiseen, laittoman toiminnan ylläpitämiseen ja sen salaamiseen. Muita kuin suoraan taloudellisia hyötyjä ovat esimerkiksi statuksellisen aseman tai määräysvallan saavuttaminen tietyllä toimialalla tai alueella.²⁵

Järjestäytyneet rikollisryhmät perustavat uusia yrityksiä tai hankkivat jo pitkään toimineita hyvämaineisia tai konkurssikypsiä yrityksiä. Yritystoimintaan osallistuminen on yksinkertaista johtuen yrityksen perustamisen tai ostamisen matalista lainsäädännöllisistä vaatimuksista. Järjestäytyneiden rikollisryhmien toiminnassa harjoitetaan laajaa verkostoitumista sekä

²⁴ Harmaan talouden selvitysyksikkö. [Järjestäytynyt rikollisuus ja yritystoiminnan hyväksikäyttö. Miten yritysten harmaan talouden riskiä voidaan selvittää?](#) Katsaus 1/2023.

²⁵ Jukarainen, Pirjo; Juutinen, Marko; Laitinen, Kari (2023): <https://www.theseus.fi/handle/10024/795090>

tehdään yhteistyötä muiden yritysten ja intressitahojen kanssa, myös lahjomalla, pakottamalla, uhkaamalla tai kiristämällä. Toiminnassa on usein mukana järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenten sukulaisia ja ammattimaisia avustajia, jotka auttavat järjestäytyneitä rikollisia hankkimaan ja hallitsemaan laillista liiketoimintaa.

Järjestäytyneen rikollisuuden tieteellinen tutkimus on Suomessa vähäistä, erityisesti tutkimus järjestäytyneen rikollisuuden roolista tai osuudesta elinkeinotoiminnassa tai tutkimus järjestäytyneen rikollisuuden harjoittamasta harmaasta taloudesta. Usein järjestäytyneiden rikollisryhmien väärinkäytökset nousevat yleiseen tietoisuuteen, mikäli rikollisryhmän toiminta saa medianäkyvyyttä tai toiminta sisältää poikkeavaa väkivaltaa.

4.2 Poliisiammattikorkeakoulun katsaus suomalaisiin järjestäytyneen rikollisuuden toimijoihin

Poliisiammattikorkeakoulu on laatinut katsauksen järjestäytyneestä rikollisuudesta Suomessa: katsaus järjestäytyneen rikollisuuden toimijoihin ja markkinoihin.²⁶

Suomessa toimii noin 90–100 poliisin tunnistamaa rikollisjärjestöä, joihin kuuluu arviolta 1 000 jäsentä. Valtaosa tunnetuista toimijoista on moottoripyöräjengejä, niiden paikallisosastoja ja tukiryhmiä. Tämä on kuitenkin vain pieni osa vakavasta ja järjestäytyneestä rikollisuudesta. Suomessa toimii myös useita komplekseja verkostoja ja projektimaisia ryhmittymiä, jotka eivät käytä näkyviä tunnuksia. Rajanveto erilaisten ryhmittymien välillä on vaikeaa: vaikiintuneilla tunnuksellisilla ryhmilläkin voi olla verkostomaisia yhteyksiä. Suomessa toimii myös kirjava joukko ammattimaisia mahdollistajia ja rikollisia palveluntuottajia, joiden rikollinen toiminta voi sekoittua lailliseen liiketoimintaan.

Rikollisryhmien määrä on kasvanut voimakkaasti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Toistaiseksi Suomessa on havaittu vain viitteitä mafia- ja klaanityyppisistä ryhmistä ja verkostoista, joissa jäsenyys perustuu yleensä sukulaisuussuhteisiin. Järjestäytyneen rikollisuuden markkinat Suomessa koostuvat suurelta osin huumausaineiden – erityisesti synteettisten huumeiden ja kokaiinin kaupasta, ihmiskaupasta ja erilaisista petoksista. Tämän lisäksi Suomessa on paljastunut yhä enemmän elintarvikeketjun rikollisuutta ja erilaisia ympäristörikkoksia.

Tilannetietoisuus on kuitenkin vaillinainen. Rikostorjunnan tulisi olla nykyistä tietojohtoisempaa ja riskiperusteisempaa. Tämä edellyttää tiiviimpää kansainvälistä ja kansallisen tason yhteistyötä muun muassa elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Venäjän ja Ukrainan sota muuttaa rikollisuuden toimijakenttää. Tulevaisuuden uhkakuvat liittyvät erityisesti ihmiskauppaan, ihmissalakuljetukseen ja laittoman maahantulon järjestämiseen sekä pakolaisten – erityisesti naisten ja Suomeen yksin tulleiden lasten – hyväksikäyttöön.

Jengirikollisuudessa kasvaa järjestäytyneen rikollisuuden uusi sukupolvi. Oikeusministeriöllä on toimenpideohjelma nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi vuosille

²⁶ Jukarainen, Pirjo; Juutinen, Marko; Laitinen, Kari (2023): <https://www.theseus.fi/handle/10024/795090>

2024–2027. Toimenpideohjelman selvityksessä on 43 toimenpidettä nuoriso- ja jengirikollisuuden torjumiseksi. Toimenpiteinä mainitaan mm; (1) varhaisen vaiheen tuki lapsille, nuorille ja perheille, (2) nopea puuttuminen nuorten rikolliseen käyttäytymiseen ennen rikosprosessia, sen aikana ja sen jälkeen, (3) nuorten ja huoltajien vastuun lisääminen rikoksella aiheutetuista vahingoista, (4) viranomaisyhteistyön ja tiedonvaihdon parantaminen viranomaisten välillä, (5) rikosprosessin tehostaminen nuoriso- ja katujengirikollisuuden torjumiseksi, (6) rangaistusten kiristäminen, (7) velvoittavuuden lisääminen nuorten rikosseuraamuksiin, (8) katujengeihin liittymisen ehkäisy yhteisöissä ja alueilla sekä (9) tutkimustiedon hyödyntäminen. Jengirikollisuudessa keskitytään katujengirikollisuuden torjuntaan sekä lapsiin ja nuoriin kohdistuvan rekrytoitumisen ehkäisemiseen.²⁷

4.3 Järjestäytynyt rikollisuus Ruotsin elinkeinoelämässä

Ruotsissa on oltu huolissaan järjestäytyneen rikollisuuden vaikuttavuudesta ja vakavuudesta jo vuosia. Tappavien rikollisten konfliktien lisääntyminen on vaikuttanut asiaan. Väkivallan kehitys on ollut ristiriitaista Ruotsissa, jossa väkivallan kokonaistaso ei ole kasvanut 1990-luvun alun tai 2000-luvun jälkeen, mutta vakavan aseväkivallan lisääntymistä ja eskaloitumista on tapahtunut. Järjestäytynyttä rikollisuutta tutkittaessa ei tarkoiteta vain moottoripyöräjengejä vaan mafiaa, katujengejä, verkkorikollisuutta ja ammattimaista talousrikollisuutta.²⁸

Ruotsissa on tutkittu JR-toiminnassa olevien henkilöiden soluttautumista ja sidoksia elinkeinoelämään useammalla tutkimuksella.²⁹ Sanandajin tutkimuksessa todetaan, että järjestäytyneen rikollisuuden levittäytyminen normaaleihin yritys- ja yhteiskuntarakenteisiin lisää yhteiskunnan ja yritysten suoria ja epäsuoria kustannuksia, heikentää markkinoita sekä yritysten taloudellista vakautta. Ilmiö heikentää mm. Ruotsin kansainvälistä kuvaa houkutellessa investointeja Ruotsiin. Ruotsin talouselämä on arvioinut tutkimuksessaan, että JR-toiminnan suorat ja epäsuorat kustannukset ovat yrityselämälle 89,5 miljardia kruunua (8,5 miljardia euroa).³⁰ Toisessa tutkimuksessa JR-rikollisuuden hinnaksi yrityksille on arvioitu 92 miljardia kruunua (8,7 miljardia euroa).³¹

Ruotsissa poliisiviranomainen arvioi rikollisen talouden rikolliset voitot 100–150 miljardiin kruunuun vuodessa (10–15 miljardia euroa).³² Tämä ei vaikuta vain kilpailuneutraliteettiin vaan luo pohjaa epäterveelle kilpailulle ja heikentää luottamusta rakenteisiin, mutta myös tukee rikollisuuden kehitystä, erityisesti väkivaltarikollisuuden osalta, joka toimii rikollisuuden

²⁷ Toimenpideohjelma nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi vuosille 2024–2027: 2024:13: Saija Järvinen, Markus Alanko, Minna Piispa: Oikeusministeriö Helsinki 2024. ISBN pdf: 978-952-400-847-1. [Toimenpideohjelma nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi vuosille 2024–2027 - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

²⁸ "Kriminella entreprenörer" – en studie av den organiserade brottslihetens kopplinras till näringslivet. Amir Rostami ja Hernan Mondami: 1/2024

²⁹ "Kriminella entreprenörer" – en studie av den organiserade brottslihetens kopplinras till näringslivet. Amir Rostami ja Hernan Mondami: 1/2024

³⁰ Svenskt Näringsliv, 2023, s. 14

³¹ Small Business Association Riksförbundet: Sanandaji, 2023

³² Kriminella ekonomin omsätter 100–150 miljarder kronor per år. (Polismyndigheten, 2023) Thulin, A: <https://omniekonomi.se/kriminella-ekonomin-omsatter-100-150-miljarder-per-ar/a/159ebB>

välineenä ja on resurssi saada vaikutusvaltaa.³³ Järjestäytyneen rikollisuuden toimialaan kuuluvat mm. petokset, avustuspetokset, veropetokset, huumausainerikokset, pahoinpitelyt ja kiristys.

Ruotsin JR-tutkimuksen kohdejoukossa oli 4 311 henkilöä, jotka poliisi on tunnistanut järjestäytyneessä rikollisuudessa toimiviksi ja löytyvät yritysrekisteristä vastuuasemassa tai ovat sosiaalisesti arvostetuissa ammateissa taikka kunnissa vaikutusvaltaisissa viroissa.³⁴ Tämä joukko on valittu suuremmasta 12 768 henkilön joukosta, jotka ovat myös olleet yhteydessä järjestäytyneeseen rikollisuuteen vuonna 2017. Jakojäännökseksi jäi 8 457 henkilön joukko, joilla ei ole suoraa yhteyttä yritysjärjestelyihin. Tätä joukkoa käytettiin tutkimuksessa ensimmäisenä referenssijoukkona.³⁵

³³ "Kriminella entreprenörer" – en studie av den organiserade brottslihetens kopplinras till näringslivet. Amir Rostami ja Hernan Mondami: 1/2024

³⁴ *Figur 6.* Socioekonomiska egenskaper: utbildning, sysselsättning och lokalpolitiska förtroendeuppdrag, studiepopulation och referensgrupper. "Kriminella entreprenörer" – en studie av den organiserade brottslihetens kopplinras till näringslivet. Amir Rostami ja Hernan Mondami: 1/2024.

³⁵ "Kriminella entreprenörer" – en studie av den organiserade brottslihetens kopplinras till näringslivet. Amir Rostami ja Hernan Mondami: 1/2024.

5 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Järjestäytynyt rikollisuus hyödyntää yrityksiä monin eri tavoin. Tässä selvityksessä on tarkoitus luoda kattava näkymä järjestäytyneen rikollisuuden asemaan ja tunnistettavaan laajuuteen suomalaisessa elinkeinokentässä ja yritysmaailmassa. Toiminnan kuvaamisen lisäksi pyritään arvioimaan mitä vaikutuksia järjestäytyneen rikollisuuden kytköksellä yrityksen taustalla on yrityksen verovelvoitteiden hoitoon ja paljonko ilmiö aiheuttaa verovajetta vuosittain.

Selvityksessä vastataan neljään pääkysymykseen.

1. Millaista on järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevien yritysten liiketoiminta ja millaisia niiden vastuuhenkilöt ovat?
2. Mitä vaikutuksia vastuuhenkilön³⁶ JR-kytköksellä on yrityksen toimintaan?
3. Voidaanko järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevia yrityksiä tunnistaa niiden verotustietojen avulla?
4. Paljonko Suomessa arvioidaan olevan järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevia yrityksiä ja paljonko niiden toiminta aiheuttaa verovajetta?

Ensimmäiseen kysymykseen vastataan taulukoimalla kattavasti rikollisorganisaatioihin kytköksissä olevien JR-yritysten tietoja. Tilastointia tehdään monesta eri näkökulmasta. Näin saadaan hyvin kattava kuva siitä, millainen asema järjestäytyneeseen rikollisryhmään kuuluvien henkilöiden yrityksillä on suomalaisessa yritysmaailmassa. Tutkittavia asioita on lukemäärän lisäksi esimerkiksi yritysten maantieteellinen jakauma, yleisimmät toimialat, talousluvut ja taustahenkilöiden kansalaisuus sekä tulotaso.

Tutkimuskysymyksen kaksi avulla luodaan arvio siitä, miten kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen vaikuttaa yrityksen verovelvoitteiden hoitoon ja myös harmaan talouden riskisyyteen. OECD on määritellyt verovelvoitteiden hoidon neljä ulottuvuutta, joita ovat rekisteröityminen, oikea-aikainen ilmoittaminen, oikein ilmoittaminen sekä oikea-aikainen maksaminen.³⁷ Näistä selvityksessä keskitytään kolmeen jälkimmäiseen eli oikea-aikaiseen ilmoittamiseen, oikein ilmoittamiseen sekä oikea-aikaiseen maksamiseen. Lisäksi koneoppimismallilla ennustetaan kunkin osakeyhtiön harmaan talouden riski ja tutkitaan tämän muuttujan käyttäytymistä JR-yrityksissä ja kontrollijoukossa.

Tutkimuskysymykseen 3 etsitään vastausta koneoppimismallin avulla, joka pyrkii identifioimaan ne yritykset, joiden vastuuhenkilöillä on kytköksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Ennustemallin rakentamisella on kaksi tarkoitusta: selvittää eroavatko JR-yritykset niin systemaattisesti muista samojen toimialojen toimijoista, että ne voidaan tunnistaa ja jos näin on, antaa viranomaisille työkaluja tunnistaa järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevaa yritystoimintaa.

³⁶ Vastuuhenkilöitä ovat esimerkiksi osakeyhtiön toimitusjohtaja, hallituksen jäsenet ja yhtymien vastuulliset yhtiömiehet. Rajauksena on henkilöt, jotka voivat vaikuttaa yhtiön päätöksentekoon omistuksen, asemavaltuutuksen tai muun järjestelyn avulla.

³⁷ OECD (2004): Compliance Risk Management: Managing and Improving Tax Compliance

Tutkimuskysymyksen 4 yhteydessä tehdään karkea arvio järjestäytyneen rikollisuuden hyödyntämien yritysten aiheuttamasta verovajeesta. Tämä arvio kattaa vain yritysten harmaan talouden toiminnan aiheuttaman laskun yhteiskunnalle, eikä siinä oteta huomioon yritysten hyödyntämistä rikolliseen toimintaan esimerkiksi rahanpesun välineenä.

6 Aineisto, yritysjoukot ja menetelmät

6.1 Aineisto ja selvityksen kohdejoukko

Selvityksen kohteena oleva yritysjoukko muodostetaan Keskusrikospoliisilta pyydetyn aineiston avulla. KRP:ltä on saatu pyynnöstä listaus niistä yritysten vastuuhenkilöistä, joilla KRP:n tiedustelutiedon mukaan on yhteyksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Lista käsittää ne henkilöt, joilla on ollut nimenkirjoitusoikeudellinen vastuuasema yrityksessä vuosina 2020–2022. Tällaisia henkilöitä on yhteensä 1 872.

Keskusrikospoliisin toimittamassa aineistossa henkilöt on luokiteltu joko A- tai B-kategoriaan sen mukaan, kuinka varmaa tiedustelutieto on. **A-kategoriassa** henkilön katsotaan perustelusta syystä kuuluvan tai kuuluneen jäsenenä järjestäytyneeseen rikollisryhmään. Tieto ei edellytä lainvoimaista tuomiota.

B-kategoriassa ei ole tiedossa, että henkilö olisi järjestäytyneen rikollisryhmän jäsen, mutta on syytä olettaa henkilön liittyvän jollakin tavalla järjestäytyneen rikollisryhmän **toimintaan**. Todennäköisyyden tasot sekä kytköksen voimakkuus rikollisorganisaation sisällä vaihtelee paljon B-kategorian sisällä. Aineiston henkilöistä A-kategoriaan kuuluu 269 henkilöä ja B-kategoriaan 1 603.

Lähes 95 prosenttia KRP:n tiedoissa esiintyvistä henkilöistä on Suomen kansalaisia. Lopuilla henkilöillä on noin 20 eri maan kansalaisuus, joista yleisimpiä ovat Viron (30), Venäjän (15) ja Irakin (14) kansalaiset. Muiden maiden kansalaisuuksista ei aineistossa ole yli 10 henkilöä. Aineiston henkilöiden keski-ikä on noin 43 vuotta. A-kategoriaan luokitellut henkilöt ovat hie- man nuorempia, heidän keski-ikänsä on noin 41 vuotta ja B-kategoriassa lähes 44 vuotta. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvät henkilöt ovat hyvin vahvasti miespuolisia, sillä kaikki A-kategorian henkilöt ovat miehiä, ja B-kategorian henkilöistä miehiä on noin 83 prosenttia.

Yritys katsotaan JR-yritykseksi, jos vähintään yhdellä sen vastuuhenkilöistä on ollut kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Elinkeinonharjoittajilla kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen on vielä suurempi, sillä tällöin yritys ja luonnollinen henkilö ovat sama oikeushenkilö. Yrityksen kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen käsitellään KRP:n kategorioiden perusteella kaksiluokkaisesti siten, että jos yksikin taustahenkilö kuuluu A-kategoriaan, niin yritys luokitellaan A-kategorian yritykseksi. Jos yksikään taustahenkilö ei kuulu A-kategoriaan, mutta yksikin kuuluu B-kategoriaan, niin silloin yritys luokitellaan B-kategorian yritykseksi.

Tässä selvityksessä vastuuhenkilöiksi rajataan ne henkilöt, joilla on kaupparekisterin perusteella lainmukainen asemavaltuutus nimenkirjoitukseen sekä yrityksen edustamiseen. Tämän ulkopuolelle jäävät esimerkiksi hallituksen varajäsenet. JR-yrityksiin lasketaan vain ne yritykset, joissa JR-kytkeytynyt henkilö toimii nimenkirjoitusoikeudellisena kaupparekisteriin merkittynä vastuuhenkilönä asemavaltuutuksen perusteella. Näin järjestäytyneeseen rikollisryhmään kytkeytyvällä henkilöllä on suora kyky vaikuttaa yrityksen päätöksentekoon ilman bulvaanien käyttöä. Noin 100 toiminnassa olevalla yrityksellä oli vuonna 2022 hallituksen varajäsenenä JR-kytkeytynyt henkilö niin, ettei yksikään varsinainen vastuuhenkilö ollut

JR-kytkeytynyt. Näitä yrityksiä ei selvityksessä käsitellä osana JR-yritysten joukkoa, eikä niitä myöskään sisällytetä kontrolloijyritysten joukkoon. Ne huomioidaan kuitenkin karkeaa verovajearviota tehtäessä.

Selvityksen tilastollinen analyysi koskee vuotta 2022. Kohdejoukko on muodostettu yritysten vuosien 2022 vastuuhenkilötietojen perusteella siten, että yrityksellä on oltava vastuullisessa asemassa vähintään yksi henkilö, joka on kytkeytynyt järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Omaan luokkaan on laitettu yritykset, joilla on vuosina 2020 tai 2021 ollut vastuuhenkilönä järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä ollut henkilö, koska oletettavasti yritys pysyy lähellä järjestäytyntä rikollisuutta, vaikka järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä oleva henkilö poistuisi yrityksen virallisista taustahenkilöistä. Rajauksen yhtenäisyyden vuoksi näitä ei kuitenkaan lasketa A- tai B-kategorian yrityksiin. Kuten yritykset, joissa ainoa JR-kytkeytynyt henkilö toimii hallituksen varajäsenenä, nämäkin yritykset käsitellään ainoastaan osana verovajearviota, eikä niitä myöskään sisällytetä kontrolloijyrityksiin. Tällaisia yrityksiä oli vuonna 2022 toiminnassa noin 80.

Aineistosta on huomioitava, että KRP:n tiedustelutietoon perustuva aineisto ei ole täysin kattava tietokokonaisuus kaikista suomalaisista järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevista henkilöistä. Yritysten vastuuhenkilöinä voi olla sellaisia toimijoita, jotka eivät sisälly KRP:n tiedustelutietoihin, mutta jotka tosiasiallisesti ovat tiiviisti kytköksissä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Selvityksen tuottama kuva JR-kytkeytyneistä yrityksistä Suomessa ei siten sisällä kaikkia mahdollisia JR-kytkeytyneitä yrityksiä.

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevia yrityksiä ei ole mielekästä verrata koko muuhun yrityspopulaatioon. JR-yrityksille vertailujoukkona toimivat kontrolloijyritykset valitaan karkeasti niin, että kultakin kaksinumerotasoiselta toimialalta päätellään sen toimialan JR-yritysten liikevaihtojen, iän, taseen sekä tuloksen minimi ja maksimi. Kontrolloijyritysten joukkoon kuuluvat yritykset ovat sellaisia, joiden ikä, liikevaihto, tulos ja tase kuuluvat näiden toimialakohtaisesti pääteltyjen arvojen väliin. Koska järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevia yrityksiä on lähes kaikilla toimialoilla ja valtaosa yrityksistä on pieniä, tulee kontrolloijyrityksiksi valituksi valtaosa suomalaisista osakeyhtiöistä ja elinkeinonharjoittajista. Yhteensä kontrollijoukkoon valikoituu noin 325 000 yritystä, joista osakeyhtiöitä 171 500. Kun tehdään tarkempia kausaalipäätelmiä JR-kytköksen vaikutuksesta yrityksen velvoitteidenhoitoon, tästä joukosta valikoidaan kaltaistamisen menetelmillä vielä paremmin JR-yrityksiä vastaava joukko kontrolliryhmäksi.

6.2 Menetelmät

Selvityksen tutkimuskysymyksiin vastataan suurelta osin hyödyntäen kuvailevia menetelmiä, kuten esittämällä tulosten keskiarvoja ja osuuksia taulukoiden avulla. Kuvailevien tilastollisten menetelmien lisäksi selvityksessä hyödynnetään ennustavan analytiikan sekä kausaalimallinnuksen menetelmiä.

Harmaan talouden riskipistemalli

Ennustavaa analytiikkaa käytetään selvityksessä kolmeen tarkoitukseen. Ensimmäinen on päätellä osakeyhtiömuotoisten yritysten laskennallinen harmaan talouden riski, jota

hyödynnetään vastemuuttujana tutkittaessa JR-kytköksen vaikutusta osakeyhtiön harmaan talouden riskiin. Harmaan talouden laskennallinen riskimalli on kehitetty Harmaan talouden selvitysyksikössä ja sitä on jo hyödynnetty useissa selvityksissä. Se perustuu verotarkastusten luokitteluun harmaiksi ja valkoisiksi niissä tehtyjen havaintojen perusteella. Kun kukin verotarkastus ja täten verotarkastettu yritys on luokiteltu, voidaan opettaa koneoppimismalli tunnistamaan harmaat ja valkoiset yritykset käyttäen laajaa riskiä indikoivien ennustemuuttujien joukkoa. Kun yhteys verotarkastuksen lopputuloksen ja ennustavien muuttujien välillä on päätelty tarkastettujen yritysten osajoukossa, voidaan opittua mallia hyödyntää myös tarkastamattomien yritysten harmaan talouden riskin päättelyyn. Mallin algoritmina käytetään tehokasta päätöspuihin pohjautuvaa menetelmää nimeltä XGBoost.

Saatua riskiä ei pidä tulkita absoluuttisena vaan suhteellisena suureena, sillä verotarkastuksen kohdistuvat varsin valikoituneeseen joukkoon, joilla on valmiiksi kohonnut harmaan talouden riski. Tarkastetut yritykset eivät ole edustava otos koko Suomen yrityspopulaatiosta, joten keskimääräinen päätelty harmaan talouden riski on paljon korkeampi kuin todellisudessa. Malli pystyy kuitenkin varsin hyvin erottelemaan korkean riskin yrityksen matalan riskin yrityksestä ja näin asettamaan yritykset suhteelliseen järjestykseen riskin perusteella. Vastemuuttujaa voidaan siis käyttää ryhmien välisten erojen vertailuun.

Harmaan talouden selvitysyksikössä ei ole vielä kehitetty harmaan talouden riskimallia, joka päättelisi riskiä elinkeinonharjoittajille tai yhtymille, joten JR-yritysten harmaan talouden riskisyys voidaan päätellä vain osakeyhtiöille. Koska ehdoton valtaosa järjestäytyneen rikollisuuden hyödyntämistä yrityksistä ovat osakeyhtiöitä, ei tämä puute ole merkittävä.

JR-kytköksen ennustaminen sekä verovajelaskenta

Toiseksi ennustavaa analytiikkaa hyödynnetään osakeyhtiön JR-kytköksen ennustamisessa. Tällöin aineistona käytetään tunnettuja JR-kytkeytyneitä yrityksiä sekä näille valittuja kontrolliyrityksiä. Vastemuuttujana toimii KRP:n tietojen perusteella päätelty kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen niin, ettei eroa tehdä A- tai B-kategorian yritysten välille. Aineisto jaetaan kahteen osaan niin, että malli opetetaan 80 prosenttiin käytettävistä havainnoista ja mallin toimintaa havainnoidaan lopuista yrityksistä koostuvasta testiaineistossa, joita malli ei opetusvaiheessa koskaan näe. Näin saadaan arvio siitä, kuinka hyvin mallilla voitaisiin mahdollisesti tunnistaa JR-kytkeytyneitä yrityksiä. JR-kytköksen todennäköisyyttä ennustetaan XGBoost-algoritmillä. Yksi ongelma ennustemallin rakentamisessa on se, ettei KRP:n tietojen avulla tunnisteta kaikkia JR-kytkeytyneitä yrityksiä ja osa aidoista JR-kytkeytyneistä yrityksistä näyttäytyy mallille ilman kytköstä olevina. Näiden määrä yritysten kokonaisuudessa on kuitenkin niin pieni, joten väärät negatiiviset havainnot eivät aiheuta suurta ongelmaa.

Kolmas käyttötarkoitus ennustavalle analytiikalle on JR-yritysten lukumäärän ja näiden aiheuttaman verovajeen arviota tehtäessä. Tässä lähtökohtana toimii PU-oppimisen lähestymistapa (*Positive-Unlabeled Learning eli PU learning*), jossa käytettävissä on tunnettuja positiiviseen³⁸ luokkaan kuuluvia havaintoja (tunnetut JR-kytkeytyneet yritykset) sekä iso

³⁸ Kirjallisuudessa "positiivisilla" havainnoilla viitataan sen luokan tapauksiin, joista on käytettävissä havaintoja. Negatiiviset havainnot kuuluvat vastakkaiseen luokkaan ja negatiivisten luokan tapauksista ei ole käytettävissä

joukko yrityksiä, joiden todellista luokkaa ei tunneta (yritykset, joiden vastuuhenkilöiden kytköstä JR-toimintaan ei ole KRP:n tiedustelutiedoilla todettu). PU-oppimiseen liittyy erilaisia oletuksia, joihin eri menetelmät nojaavat. Erityisesti kaksi ovat tärkeitä ja ohjaavat myös menetelmän valintaa. SCAR-oletus (*selected completely at random*), olettaa, että havainto positiivisesta luokasta on täysin satunnaista ja riippumaton havaintojen ominaisuuksista. Toinen oletus on luokkien eroteltavuus, eli positiiviset ja negatiiviset tapaukset ovat eroteltavissa toisistaan niiden ominaisuuksien perusteella³⁹. SCAR-oletus ei tässä aineistossa selvästi päde, sillä tunnetut JR-yritykset ovat hyvin omalaatuinen ja muusta yrityspopulaatiosta eroava joukko. Eroteltavuuteen voidaan nojata, sillä JR-yritys on ominaisuuksiensa perusteella riittävällä tasolla eroteltavissa muista yrityksistä.

JR-kytköksen vaikutus velvoitteidenhoitoon

Selvityksessä tarkastellaan, millaisia vaikutuksia järjestäytyneen rikollisuuteen kytkeytyvillä taustahenkilöillä on yrityksen velvoitteidenhoitoon. Tähän kysymykseen vastaamiseksi hyödynnetään erilaisia kausaalimallinnuksen menetelmiä. Näiden avulla pyritään saamaan selville, onko JR-kytköksillä syy-yhteys yrityksen verovelvoitteiden hoitoon sen jälkeen, kun yrityksen muut riskisyyttä indikoivat muuttujat on vakioitu. Käytännössä estimaattien avulla saadaan selville, mikä on JR-kytköksen suora vaikutus velvoitteidenhoitoon sen jälkeen, kun JR-yritykset vakioidaan muilta riskiominaisuuksiltaan kontrolliryhmää vastaaviksi. Estimaateissa ei siis huomioida sitä, että kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen nostaa yrityksen havaittavissa olevaa riskisyyttä ja vaikuttaa esimerkiksi yrityksen havaittuun liikevaihtoon ja toimialaan, joilla on todettu yhteys yrityksen harmaan talouden riskiin. JR-kytköksen koko vaikutusta yrityksen käyttäytymiseen ei siis voida saada selville, sillä kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen vaikuttaa velvoitteidenhoidon tasoon myös vaikuttamalla muihin yrityksen riskitekijöihin, jotka ovat myös yhteydessä velvoitteidenhoitoon.

Selvityksessä käytetään neljää eri menetelmää kausaalivaikutusten päättelemiseksi. Näitä ovat propensiteettipisteisiin pohjautuvat yleistetty täysi kaltaistus (*generalized full matching*) sekä lähimmän naapurin kaltaistus. Kaltaistukseen propensiteettipisteet päätellään lasso-regression avulla. Kaltaistukseen pohjautuvien menetelmien lisäksi hyödynnetään painotettua regressiota, jossa regressiopainot lasketaan CBPS-algoritmilla⁴⁰ sekä regressiomalli ilman painoja pelkillä kontrollimuuttujilla. Selvityksessä halutaan käyttää useita erilaisia menetelmiä, jotta saadut tulokset olisivat mahdollisimman luotettavia. Vastemuuttujan mukaan kausaaliefektin estimaatit päätellään joko logistisella regressiolla tai betaregressiolla.

varmasti tunnettuja esimerkkejä. Lähtötilanteessa aineistossa on käytettävissä positiivisia sekä tuntemattomia havaintoja, mihin joukkoon kuuluu sekä positiivisia että negatiivisia tapauksia.

³⁹ Jaskie & Spanias (2019)

⁴⁰ CBPS eli Covariate Balancing Propensity Score on propensiteettipisteiden estimoinnin algoritmi, jolla pyritään maksimoimaan kovariaattien tasapaino ryhmien välillä ja otokseen kuulumisen ennustetarkkuus

7 Tilastotietoa järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvistä yrityksistä

Tässä luvussa tehdään kattava läpileikkaus järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevista yrityksistä. Luvussa tutkitaan yritysten lukumääriä, alueellista jakaumaa, toimialoja sekä taloudellisia tietoja ja verrataan JR-yrityksiä verrokkijoukkoon, jonka muodostavat samojen toimialojen saman kokoluokan yritykset.

7.1 Yritysten yleisiä ominaisuuksia

Vuonna 2022 oli 2 407 yritystä, joilla on selvityksen määritelmän mukainen kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Näistä 273 on luokiteltu A-kategorian yritykseksi ja 2 134 B-kategorian yritykseksi. Näiden lisäksi oli noin 500 yritystä, joilla on kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen joko hallituksen varajäsenen tai aikaisempaan vuonna vastuuasemassa olleen henkilön kautta. A-kategorian yrityksistä toimivia⁴¹ oli vuonna 2022 yhteensä 209 yritystä ja B-kategorian yrityksistä 1 747.

Vuonna 2022 toimivista järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevista yrityksistä valtaosa, reilu kaksi kolmasosaa, oli osakeyhtiöitä. Loput olivat pääsääntöisesti elinkeinonharjoittajia. Muita oikeudellisia muotoja oli alle 50 kappaletta. Muista oikeudellisista muodoista yleisimpiä olivat kiinteistöosakeyhtiöt sekä osuuskunnat. Yhtymiä oli vain yksi.

Taulukko 1. Toiminnassa olevien jr-yritysten oikeudelliset muodot

Kategoria	Oikeudellinen muoto	Lukumäärä
A	Elinkeinonharjoittaja	55
A	Osakeyhtiö	150
A	Muu	4
B	Elinkeinonharjoittaja	466
B	Osakeyhtiö	1241
B	Muu	40

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneiden osakeyhtiöiden rekisteröitymisaste oli ALV- sekä työnantajarekisterin osalta kontrollijoukkoa korkeampaa ja ennakkoperintärekisterin rekisteröitymisaste oli lähes sama. Myös elinkeinonharjoittajien rekisteröitymisaste oli JR-yrityksillä varsin korkea.

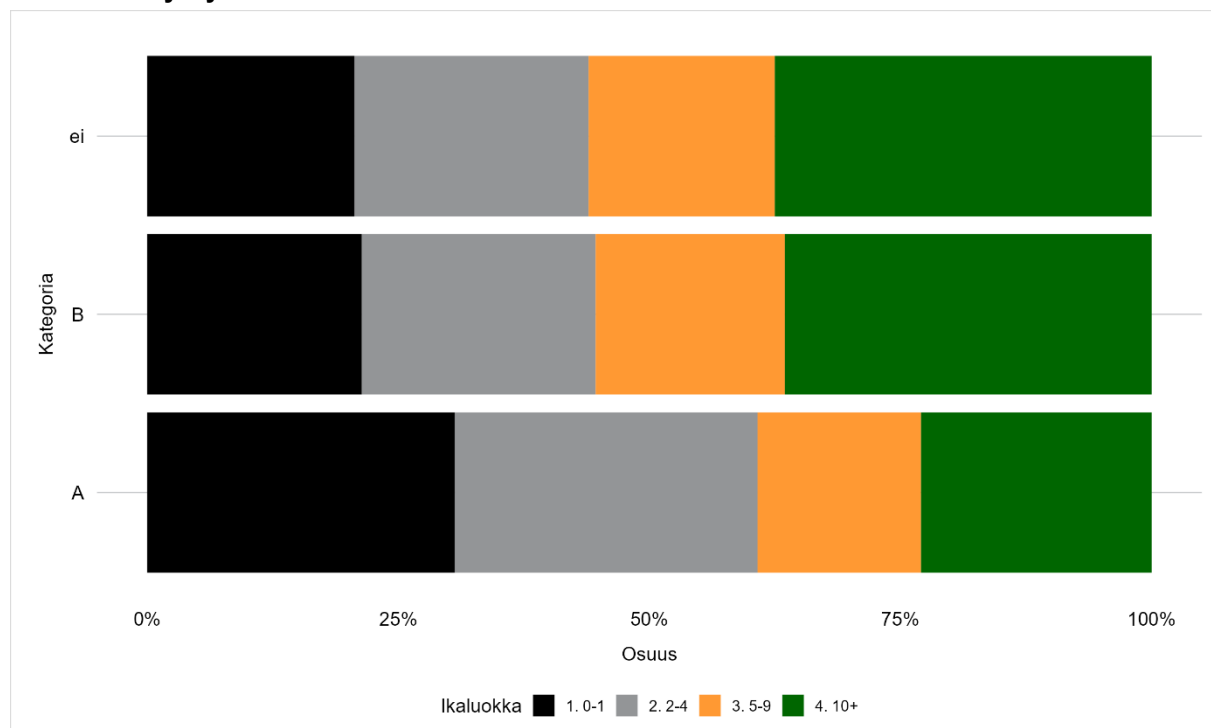
Taulukko 2. JR-yritysten rekisteröitymisaste

Kategoria	Oikeudellinen muoto	Ennakkoperintärekisterissä	TA-rekisterissä	ALV-rekisterissä
A	Osakeyhtiö	96,7 %	55,3 %	91,3 %
B	Osakeyhtiö	92,7 %	50,9 %	87,7 %
Kontrolli	Osakeyhtiö	94 %	41,2 %	81,4 %
A	Elinkeinonharjoittaja	92,7 %	1,8 %	83,6 %
B	Elinkeinonharjoittaja	94 %	5,2 %	80 %
Kontrolli	Elinkeinonharjoittaja	95,3 %	1,9 %	66,6 %

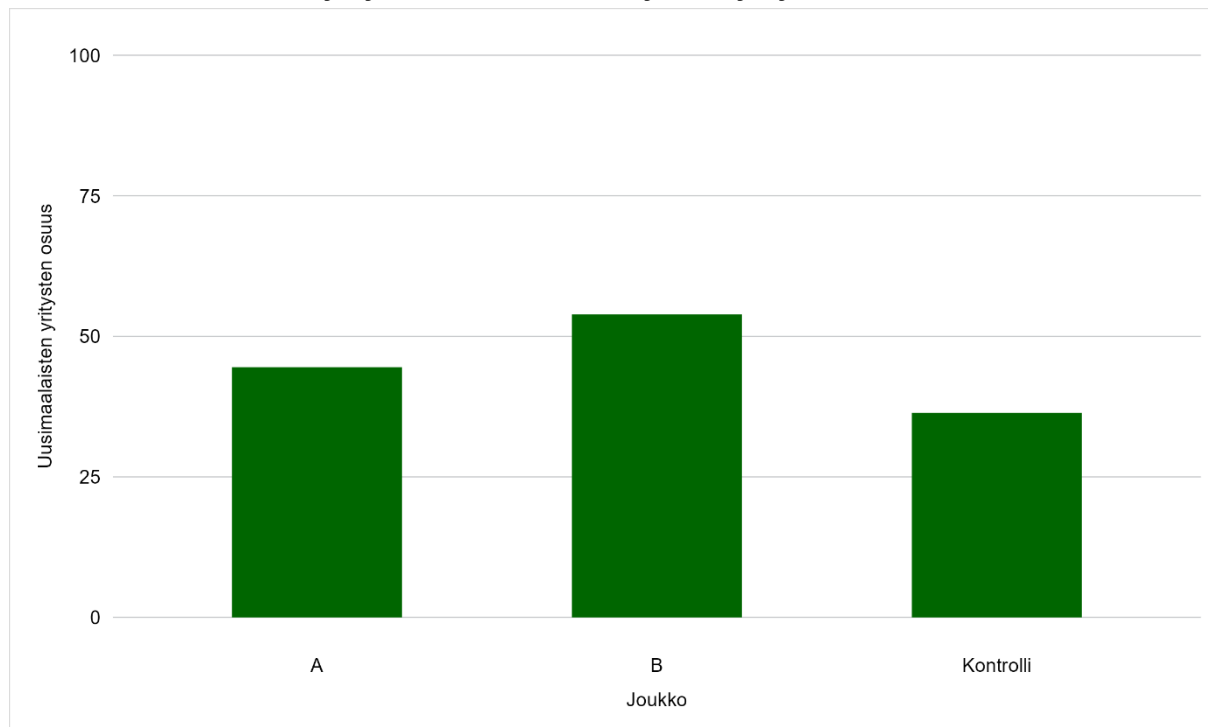
⁴¹ Tässä selvityksessä toimiva yritys on sellainen, joka on vuoden aikana päivänkin ajan kuulunut vähintään yhteen Verohallinnon rekisteriin (alv-rekisteri, ennakkoperintärekisteri tai työnantajarekisteri) tai yritys on ilmoittanut vuodelle euronkin verran liikevaihtoa tai ilmoittanut kansalliseen tulorekisteriin euronkin verran maksettuja palkkoja.

Vuonna 2022 toimineista A-joukon yrityksistä oli ennakkoperintärekisteristä viranomaisaloitteisesti joskus poistettu 16,3 prosenttia, B-joukon yrityksissä ennakkoperintärekisteristä poistettuja oli noin 11 prosenttia. Kontrolliryhmässä ennakkoperintärekisteristä poistettujen osuus oli hieman alle 6 prosenttia. JR-yrityksiä on siis poistettu ennakkoperintärekisteristä huomattavasti useammin, kuin kontrollijoukon yrityksiä. JR-yritysten rekisteristä poiston yleisimpiä laiminlyönteihin perustuvia syitä olivat verovelka, vuosi-ilmoituksen laiminlyönti sekä eri veroilmoitusten laiminlyönnit.

Kuvio 1. JR-yritykset ikäluokittain

A-kategorian yritysten toiminta-ajat olivat suomalaisen yrityskantaan verrattuna lyhyempiä. Sen sijaan eroa B-kategorian yritysten ja kontrollijoukon ikäjakauman välille ei käytännössä löytynyt. A-kategorian yritysten iän keskiarvo oli noin 7 vuotta ja mediaani 3 vuotta. B-kategorian ja kontrolliryhmän yritysten iän keskiarvo oli noin 9,5 vuotta. Alle 2 vuotta toimineiden yritysten osuus oli noin 30 prosenttia kategorian A yritysten joukossa ja noin 20 prosenttia kategorian B-yritysten sekä kontrolliyritysten joukossa. Vanhojen yli 10-vuotiaiden A-kategorian yritysten osuus oli noin 23 prosenttia, B-kategorian yrityksissä ja kontrollijoukossa se oli noin 37 prosenttia. Elinkaarivaiheeltaan JR-yrityksissä oli siis vähemmän vakiintuneita ja enemmän uusia yrityksiä.

Kuvio 2. Uusimaalaisten yritysten osuus kaikista ryhmän yrityksistä

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevat 2022 toiminnassa olleet yritykset ovat selvästi keskittyneet maantieteellisesti Uudellemaalle. Kontrollijoukon yrityksistä 36 prosenttia pitää kotipaikkanaan Uuttamaata (kaikista Suomessa toimineista yrityksistä osuus on noin 35 prosenttia⁴²), kun A-kategorian yrityksissä osuus on noin 45 prosenttia ja B-kategoriassa jopa yli puolet. Muista maakunnista A-kategorian yrityksiä löytyy erityisesti Pirkanmaalta (22) sekä Kanta-Hämeestä (19). B-kategorian yrityksiä löytyy paljon myös Varsinais-Suomesta (145), Pirkanmaalta (123) sekä Satakunnasta (78).

7.2 Toimialat

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevat yritykset toimivat lähes kaikilla toimialoilla. Vuonna 2022 toiminnassa olevat JR-yritykset oli rekisteröity kaksinumeroitasolla mitattuna yli 70 eri toimialalle. Useimmilla toimialoilla JR-kytkettyneitä yrityksiä oli ainoastaan muutamia tapauksia. Sellaisia toimialoja, joilla oli toiminnassa yli 10 JR-kytkettyntä yritystä, oli 32. Yli 50 JR-yrityksen raja ylittyi vain 12 toimialalla.

Lukumäärällisesti JR-yrityksiä oli kaikista eniten rakennusosalalla. Toimialalla *43 erikoistunut rakennustoiminta* JR-yrityksiä oli 226 ja toimialalla *41 talonrakentaminen* tasan 200. Määrällisesti kolmanneksi eniten JR-yrityksiä on toimialalla *68 kiinteistöalan toiminta*. Toimialoista, joilla oli vähintään 50 toimivaa JR-yritystä, suhteellisesti yleisintä JR-toiminta oli toimialalla *78 työllistämistoiminta*, jonka reilusta 2 500 yrityksestä lähes 3 prosenttia eli 78 oli kytkettyntä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Suhteessa yrityskannan kokoon toiseksi yleisintä JR-

⁴² [Vuoden 2023 alussa Suomessa toimineet yritykset](#)

yritysten toiminta oli toimialalla *45 moottoriajoneuvojen tukku- ja vähittäiskauppa*, jossa noin prosentti kaikista yrityksistä oli kytkeytynyt järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Taulukko 3. Toiminnassa olevien JR-yritysten 10 yleisintä toimialaa

Toimiala	JR-yritysten lukumäärä	JR-yritysten osuus
43 Erikoistunut rakennustoiminta	226	0,77 %
41 Talonrakentaminen	200	0,79 %
68 Kiinteistöalan toiminta	144	0,64 %
45 Moottoriajoneuvojen tukku- ja vähittäiskauppa	135	1 %
96 Muut henkilökohtaiset palvelut	123	0,37 %
47 Vähittäiskauppa	86	0,32 %
49 Maaliikenne ja putkijohtokuljetus	80	0,45 %
78 Työllistämistoiminta	72	2,8 %
56 Ravitsemistoiminta	70	0,55 %
46 Tukkukauppa	69	0,46 %

Koronapandemian alkuvaiheessa Valtioneuvosto kokosi listan yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisestä henkilöstöstä⁴³. Tässä selvityksessä hyödynnetään Valtioneuvoston tuottamaa listaa hieman soveltaen ja tutkitaan kuinka paljon JR-yrityksiä, toimii ns. "kriittisillä toimialoilla". Suomalaisen yhteiskunnan turvallisuuden kannalta on oleellista varmistaa, ettei järjestäytynyt rikollisuus pääse soluttautumaan yhteiskunnan sujuvan toiminnan kannalta tärkeisiin positiioihin.

Tässä selvityksessä kriittisiksi luokitellut toimialat on listattu taulukkoon 4. Toimialat on valittu eri toimialahierarkian tarkkuustasoilta.

Taulukko 4. Kriittiseksi määritellyt toimialat ja JR-yritysten lukumäärä niillä.

Toimiala	Lukumäärä
E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito	12
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	30
10 Elintarvikkeiden valmistus	9
20 Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus	3
21 Lääkeaineiden ja lääkkeiden valmistus	1
35 Sähkö-, kaasun- ja lämpöhuolto, jäädytysliiketoiminta	7
52 Varastointi ja liikennettä palveleva toiminta	16
80 Turvallisuus-, vartiointi- ja etsiväpalvelut	20
192 Jalostettujen öljytuotteiden valmistus	2
812 Siivouspalvelut	25
42991 Maa- ja vesirakennushankkeiden kehittäminen ja rakennuttaminen	2

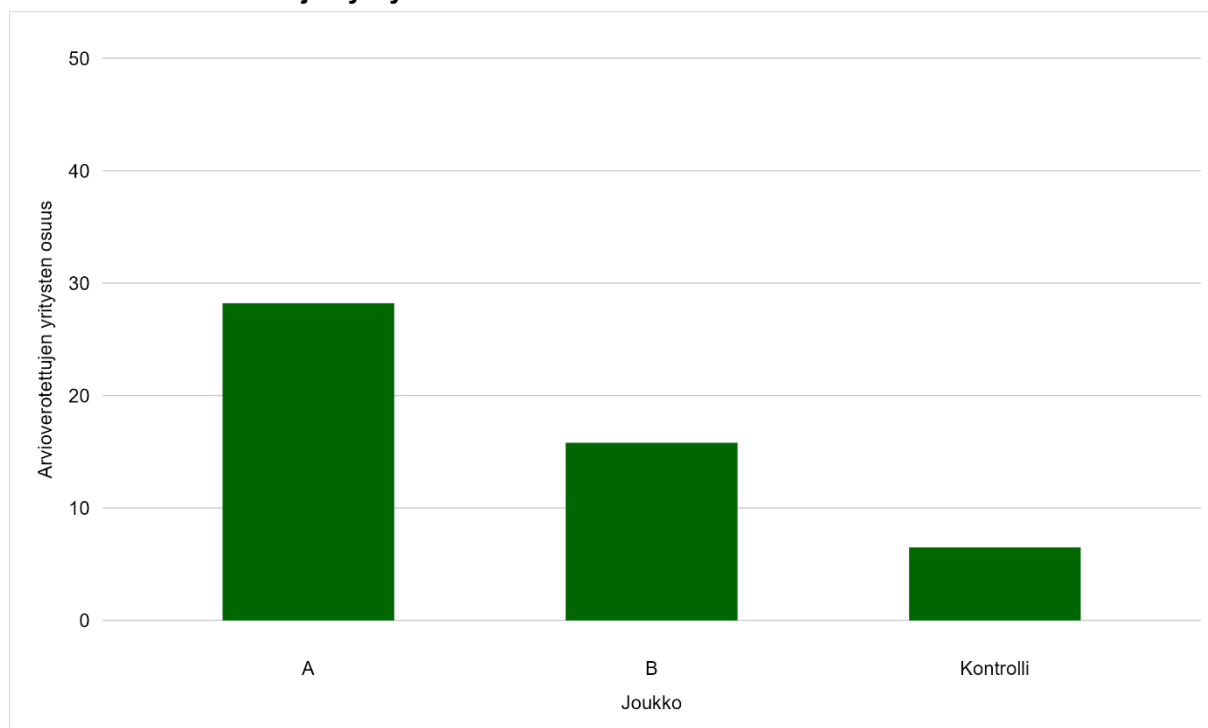
Yhteensä näillä toimialoilla oli vuonna 2022 toimivia JR-yrityksiä 127 kappaletta, joista 10 kuuluu A-kategoriaan. Yrityksen ilmoitettu toimiala ei välttämättä vastaa liiketoiminnan tosiasiallista toimialaa. Vuonna 2022 toimivista JR-yrityksistä siis noin 6,5 prosenttia toimii selvityksessä kriittisiksi määritellyillä toimialoilla. Eniten JR-kytkeytyneitä yrityksiä on rahoitus- ja vakuutustoiminnan, siivouspalveluiden sekä turvallisuuspalveluiden toimialoilla.

⁴³ [Yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisten alojen henkilöstö - Valtioneuvosto](#)

7.3 Velvoitteiden hoito

Verotus on toimitettava arvioimalla, jos veroilmoitusta ei ole annettu tai sitä ei voida panna oikaistunakaan verotuksen perusteeksi. Verotus on toimitettava arvioimalla myös silloin, kun verovelvollisen ilmoittama tulo muiden samalla alalla ja vastaavasti saman laatuissa olo-suhteissa toimivien verovelvollisten tuloon verrattuna on ilmeisesti liian vähäinen ja on syytä epäillä, että verovelvollinen salaa tulojaan. Yleisin syy arvioverotukseen on ilmoituslaimin-lyönti. Tässä selvityksessä arvioverotetuksi lasketaan myös ne, jotka palauttivat veroilmoituk-sen arvioverotuksen toimittamisen jälkeen. Elinkeinoharjoittajilla arvioverotuksessa huomioitiin myös heidän henkilökohtaisen tuloverotuksensa tiedot, eikä pelkästään yritystoi-mintaan liittyvät ilmoitusvelvoitteet. Arvioverotusta ei siis rajata annettavan veroilmoituksen mukaan. Arvioverotus tutkitaan verovuosien 2020–2022 veroilmoituksista.

Kuvio 3. Arvioverotettujen yritysten osuus

A-kategorian yrityksistä arvioverotettuja oli lähes 30 prosenttia ja kategorian B yrityksistä yli 15 prosenttia. Nämä ovat todella isoja osuuksia ja kertovat JR-yritysten suurista vaikeuksista hoitaa ilmoitusvelvoitteensa asianmukaisesti. Kontrollijoukossa arvioverotettujen osuus oli 6,5 prosenttia eli huomattavasti JR-yrityksiä vähäisempi, mutta silti varsin korkea.

Tässä selvityksessä verovelka tutkittiin ajanhetkeltä 31.12.2022. Verovelaksi käsitetään mak-samattomat verot, joiden eräpäivästä on kulunut vähintään viisi päivää. Verovelan määrään ei huomioida korkoja eikä tässä myöskään huomioida mahdollisia maksujärjestelyjä, joita ve-rovelan maksamiseksi on Verohallinnon kanssa tehty. Verovelan lisäksi tutkitaan verovelka-rekisteriin merkitsemistä, joka tutkitaan niin, että yritys on päivänkin ajan ollut rekisteröitynä verovelkarekisteriin vuoden 2022 aikana.

Taulukko 5. Verovelkaisten sekä verovelkarekisterissä olevien osuus vuonna 2022

Kategoria	Verovelkaisten osuus	Keskimääräinen vero- velka	Verovelkarekisterissä
A	40,2 %	14 217 €	16,7 %
B	32,2 %	26 479 €	10,9 %
Kontrolli	18,5 %	8 139 €	3,7 %

JR-yrityksillä oli huomattavan korkea verovelkaisuuden taso, sillä A-kategorian yrityksistä vuoden 2022 lopussa verovelkaisia oli noin 40 prosenttia ja B-kategorian yrityksistäkin lähes joka kolmas. Kontrolliryhmässä verovelkaisten osuus oli 18,5 prosenttia. A-kategorian yrityksillä verovelkaa oli yhteensä 1,2 miljoonaa euroa, B-kategorian yrityksillä noin 15 miljoonaa euroa. JR-yrityksen keskimääräinen verovelka oli myös selvästi suurempi, kuin kontrolliyrityksillä. A-kategoriassa verovelan keskiarvo oli 14 000 euroa, B-kategoriassa jopa yli 26 000 euroa. Kontrolliryhmään kuuluvan yrityksen keskimääräinen verovelka oli alle 10 000 euroa. JR-yritykset olivat myös verovelkarekisterissä huomattavasti kontrolliyrityksiä useammin. A-kategorian yrityksistä verovelkarekisterissä oli vuoden 2022 aikana vajaa 17 prosenttia yrityksistä, B-kategorian yrityksistä noin 11 prosenttia. Kontrolliryhmässä osuus oli alle 4 prosenttia. Kontrolliryhmässä maksuohjelmat olivat myös yleisempiä, kuin järjestäytyneen rikollisuuden hyödyntämien yritysten parissa.

Ulosotto määritellään niin, että yritys oli päivänkin ajan vuonna 2022 ollut ulosotossa. Jos kyseessä on elinkeinonharjoittaja, niin ulosottoon voi ajautua myös muista, kuin yritystoiminnasta johtuvista syistä ja siksi ulosotossa olo on yleisempää elinkeinonharjoittajilla, kuin osakeyhtiöillä.

Taulukko 6. Ulosotossa olevien yritysten osuus vuonna 2022

Kategoria	Ulosotossa	Ulosotossa olleista varattomuuseste
A	23,9 %	26,3 %
B	15,9 %	26,8 %
Kontrolli	6,7 %	14,4 %

A-kategorian yrityksistä ulosottovelkaisia oli vuonna 2022 noin 24 prosenttia, B-kategorian yritysten joukossa vastaava osuus oli noin 16 prosenttia. Kontrollijoukossa ulosottoon ajautuneita yrityksiä oli vajaa 7 prosenttia. Niistä yrityksistä, jotka olivat vuonna 2022 olleet ulosotossa, ulosottovelka oli mitätöity varattomuusesteen vuoksi noin joka neljännellä järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevalla yrityksellä. Kontrolliryhmässä varattomuuseste oli todettu vajaalla 15 prosentilla yrityksistä.

7.4 Talous ja tilinpäätöstiedot

Tässä luvussa verrokkijoukkona käytetään poikkeuksellisesti kaikkia muita vuonna 2022 toiminnassa olleita osakeyhtiöitä sekä elinkeinonharjoittajia. Kontrolliryhmään valitut yritykset valittiin sen perusteella, että ne muistuttavat taloudelliselta asemaltaan JR-yrityksiä, jolloin on

järkevämpää verrata JR-yritysten taloutta koko suomalaiseen yrityskehitykseen.⁴⁴ Luvussa osakeyhtiömuotoiset yritykset käsitellään erikseen elinkeinonharjoittajista, sillä eri yritysmuodoilla on varsin poikkeava taloudellinen rakenne, elinkeinonharjoittajien ollessa keskimäärin paljon pienempiä liiketaloudelliselta toiminnaltaan. Huomattavaa on, että vastuut liiketoiminnasta jakautuvat eri tavalla eri oikeudellisissa muodoissa. Tämän lisäksi arvioverotettujen yritysten tietoja ei huomioida, kun verrataan muuhun yrityskehitykseen.

Taulukko 7. Järjestäytyneen rikollisuuden yritysten taloudellinen kokonaiskuva vuonna 2022

Kategoria	Oikeudellinen muoto	Liikevaihto	Maksetut palkat	Palkansaajien määrä	Tase
A	Osakeyhtiö	36 127 547 €	18 524 903 €	511	6 625 900 €
B	Osakeyhtiö	1 424 205 377 €	572 160 283 €	16 124	338 994 651 €
A	Elinkeinoharjoittaja	1 474 636 €	64 747 €	3	113 358 €
B	Elinkeinoharjoittaja	23 359 912 €	2 629 415 €	146	2 716 547 €

A-kategorian yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli noin 37,5 miljoonaa euroa vuonna 2022, josta vajaa 1,5 miljoonaa muodostui elinkeinonharjoittajilta. A-kategorian yritykset olivat maksaneet palkkoja reilulle 500 eri henkilölle noin 18,5 miljoonalla eurolla. Taseessa niillä oli varallisuutta vajaan 7 miljoonan euron edestä. B-kategorian yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli liki 1,5 miljardia euroa, josta elinkeinonharjoittajien osuus oli noin 23 miljoonaa euroa. Palkansaajia näillä yrityksillä oli yli 16 000 ja maksettuja palkkojakin yli puoli miljardia euroa. B-kategorian elinkeinonharjoittajatkin työllistivät 146 muuta henkilöä heidän itsensä lisäksi. Taseessa B-kategorian yrityksillä oli varallisuutta noin 340 miljoonan euron edestä, josta vajaa kolme miljoonaa oli elinkeinonharjoittajilla.

Liikevaihdoltaan A-kategorian osakeyhtiömuotoiset yritykset olivat keskimäärin selvästi pienempiä kuin muu yrityskehitys, mutta B-kategorian yritykset jopa hieman isompia. A-kategorian yritysten vuoden 2022 liikevaihdon mediaani oli noin 58 000 euroa, B-kategorian yritysten reilu sata tuhatta euroa ja muiden osakeyhtiöiden noin 83 000 euroa. A-kategorian yrityksistä jopa neljännekseltä puuttui liikevaihtotieto, mikä oli yli kuusi prosenttiyksikköä enemmän kuin suomalaisessa yrityskehityksessä keskimäärin. Kun tähän lisätään arvioverotettujen selvästi korkeampi osuus A-kategoriassa, on tuntematon liikevaihto hyvin yleinen ilmiö JR-yritysten joukossa. Yli kymmenen miljoonan liikevaihto oli alle prosentilla A-kategorian yrityksistä, B-kategorian yrityksissä ja yrityskehityksessä keskimäärin sen kokoluokan yrityksiä on reilu kaksi prosenttia.

Taulukko 8. Osakeyhtiöt liikevaihtoluokittain

Kategoria	Ei tietoa	0-40t €	40-100t €	100-400t €	400t-1m €	1-10m €	10+m €
A	24,5 %	17,3 %	18 %	23 %	8,6 %	7,9 %	0,7 %
B	19,6 %	15,1 %	14,5 %	21,3 %	12,1 %	15,3 %	2,2 %
Muu yrityskehitys	18 %	21,7 %	13,4 %	22,7 %	10,7 %	11,3 %	2,2 %

⁴⁴ Järjestäytyneeseen rikollisuuteen hallituksen varajäsenen tai aikaisemmin vastuuhenkilönä toimineen henkilön kautta kytköksissä olevat yritykset jätettiin pois vertailujoukosta.

Myös elinkeinonharjoittajilla A-kategorian toimijoiden liikevaihto oli selvästi pienin ja B-kategoriassa taas suurin. A-kategoriassa liikevaihdon mediaani oli mitätön, noin 2 000 euroa vuodessa, B-kategorian yrityksillä vajaa 12 000 euroa ja muilla elinkeinonharjoittajilla vajaa 10 000 euroa vuodessa. Lähes puolelta A-kategorian elinkeinonharjoittajista puuttui liikevaihtotieto kokonaan, B-kategoriassakin osuus oli liki 30 prosenttia, kun elinkeinonharjoittajien joukossa keskimäärin osuus oli vajaa 20 prosenttia. Yksikään A-kategorian elinkeinonharjoittaja ei tehnyt yli 400 tuhannen euron vuosittaista liikevaihtoa, B-kategoriassa 400 tuhannen euron rajan ylitti noin 1,3 prosenttia elinkeinonharjoittajista ja muussa yrityspopulaatiossa noin prosentti.

Taulukko 9. Elinkeinonharjoittajat liikevaihtoluokittain

Kategoria	Ei tietoa	0-40t €	40-100t €	100-400t €	400t-1m €	1-10m €
A	50 %	18,5 %	25,9 %	5,6 %	0 %	0 %
B	30 %	37,8 %	19,6 %	11,3 %	1,1 %	0,2 %
Muu yritys- populaatio	19,6 %	54,6 %	17,7 %	7,1 %	0,5 %	0,4 %

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevien, liikevaihtoa ilmoittaneiden yritysten tilikaudet eivät ole olleet merkittävän tappiollisia suhteessa suomalaiseen yrityskantaan. A-kategorian elinkeinonharjoittajista ainoastaan vajaalla neljällä prosentilla oli tappiollinen tilikausi vuonna 2022, kun yleisesti tappiollisen tilikauden raportoi noin 15 prosenttia elinkeinonharjoittajista. Osakeyhtiöiden osalta tappiollisia tilikausia oli reilulla 30 prosentilla yrityksistä kaikissa kolmessa kategoriassa. Koska todellista liiketoimintaa ja sen luonnetta ei tunneta, on pitkälle meneviä johtopäätöksiä esimerkiksi rahanpesusta arveluttavaa tehdä ilman yrityskoh- taista tutkimista.

Taulukko 10. Tappiollisen tilikauden osuus liikevaihtoa ilmoittaneista yrityksistä vuonna 2022 oikeudellisen muodon mukaan

Kategoria	Oikeudellinen muoto	Tappiollinen tilikausi osuus
A	Osakeyhtiö	33,7 %
B	Osakeyhtiö	32,7 %
Muu yritys- populaatio	Osakeyhtiö	30,6 %
A	Elinkeinonharjoittaja	3,7 %
B	Elinkeinonharjoittaja	13,7 %
Muu yritys- populaatio	Elinkeinonharjoittaja	14,8 %

Tilinpäätöksen avainluvuissa on huomioitava, että suurelle osalle järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneistä yrityksistä ei voida laskea kannattavuutta, velkaantumistasetta tai maksuvalmiutta tilinpäätöstietojen puutteiden vuoksi. Seuraavassa taulukossa 9 olevat luvut perustuvat yrityksiin, joilla oli vähintään ilmoitettua liikevaihtoa tilinpäätöksessään.

Taulukko 11. Kannattavuus⁴⁵ oikeudellisen muodon mukaan

Kategoria	Oikeudellinen muoto	Heikko kannattavuus	Tyydyttävä kannattavuus	Hyvä kannattavuus
A	Osakeyhtiö	57,7 %	16,3 %	26 %
B	Osakeyhtiö	57,7 %	14,9 %	27,3 %
Muu yrityspopulaatio	Osakeyhtiö	51 %	11,8 %	37,2 %
A	Elinkeinonharjoittaja	3,7 %	0 %	96,3 %
B	Elinkeinonharjoittaja	16,8 %	4 %	79,2 %
Muu yrityspopulaatio	Elinkeinonharjoittaja	17,5 %	2,7 %	79,7 %

Liikevaihtoa ilmoittaneista elinkeinonharjoittajista lähes kaikilla oli laskennallisesti hyvä kannattavuus, A-kategoriassa lähes 100 prosentilla ja kahdessa muussa joukossa noin 80 prosentilla. Elinkeinonharjoittajien toiminta on yleensä pienimuotoista, jossa pientä liikevaihtoa kompensoidaan pienillä kuluilla. Osakeyhtiöiden joukossa järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevien yritysten kannattavuus on selvästi alhaisempi. Yrityspopulaatioissa hyvä kannattavuus oli noin 37 prosentilla osakeyhtiöistä, JR-kytkeytyneistä yrityksistä kannattavuus oli hyvä reilulla neljänneksellä. Heikko kannattavuus oli noin 57 prosentilla JR-yrityksistä, mutta vain 51 prosentilla muusta yrityskannasta.

Taulukko 12. Velkaantumisasiaste⁴⁶ 2022

Kategoria	Oikeudellinen muoto	Velkaantumisluokka: heikko	Velkaantumisluokka: tyydyttävä	Velkaantumisluokka: hyvä
A	Osakeyhtiö	32,7	9,6	57,7
B	Osakeyhtiö	31,2	7,9	60,9
Muu yrityspopulaatio	Osakeyhtiö	37,9	11,5	50,6
A	Elinkeinonharjoittaja	25,9	3,7	70,4
B	Elinkeinonharjoittaja	23,9	2,5	73,6
Muu yrityspopulaatio	Elinkeinonharjoittaja	14,1	1,8	84,1

JR-kytkeytyneillä elinkeinonharjoittajilla oli enemmän velkaa suhteessa omaan pääomaan, mutta osakeyhtiöiden osalta niin A- kuin B-kategoriankin yritysten velkaantumisaste on jonkin verran parempi, kuin yrityspopulaatioissa yleensä. Vajaalla kolmanneksella velkaantumisaste määriteltiin heikoksi ja noin 60 prosentilla hyväksi. Yrityspopulaatioissa keskimäärin noin joka toisen osakeyhtiön velkaantumisluokka oli hyvä. JR-kytkeytyneet yritykset eivät siis ole erityisen velkaantuneita suhteessa käytettävään omaan pääomaan.

⁴⁵ Kannattavuus lasketaan kaavalla tilikauden tulos/liikevaihto. Heikko kannattavuus määritellään niin, että suhdeluku saa pienemmän arvon kuin 0,05. Tyydyttävä kannattavuus on 0,05–0,1 ja hyvä kannattavuus tätä paremmat suhdeluvut. Yritystutkimusneuvottelukunta ry.

⁴⁶ Velkaantumisaste lasketaan jakamalla velkojen yhteismäärä oman pääoman määrällä. Ohjearvona on, että velkaantumisaste on hyvä, kun suhdearvo on välillä 0–2, tyydyttävä välillä 2–4 ja heikko suhdeluvun ollessa yli 4. Ohjearvoina on käytetty Yritystutkimusneuvottelukunta ry:n luokitusta

Taulukko 13. Maksuvalmiusluokka⁴⁷ 2022

Kategoria	Oikeudellinen muoto	Maksuvalmius: heikko	Maksuvalmius: tyydyttävä	Maksuvalmius: hyvä
A	Osakeyhtiö	44,2 %	15,4 %	40,4 %
B	Osakeyhtiö	31,7 %	18,2 %	50,1 %
Muu yrityspopulaatio	Osakeyhtiö	31,5 %	13,2 %	55,3 %
A	Elinkeinonharjoittaja	29,6 %	0 %	70,4 %
B	Elinkeinonharjoittaja	48,1 %	0 %	51,9 %
Muu yrityspopulaatio	Elinkeinonharjoittaja	61,5 %	0 %	38,5 %

A-kategorian osakeyhtiöillä oli selvästi heikompi maksuvalmius, kuin kahdella muulla kategoriolla. Niissä heikon maksuvalmiuden yritysten osuus oli yli kymmenen prosenttiyksikköä kahta muuta joukkoa korkeampi. Elinkeinonharjoittajien joukossa taas järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneillä toimijoilla oli muita elinkeinonharjoittajia parempi maksuvalmius.

Taulukko 14. Negatiivisen oman pääoman osuus tilikausista vuonna 2022

Kategoria	Oikeudellinen muoto	Negatiivinen oma pääoma osuus
A	Osakeyhtiö	21,2 %
B	Osakeyhtiö	20,1 %
Muu yrityspopulaatio	Osakeyhtiö	14,1 %
A	Elinkeinonharjoittaja	14,8 %
B	Elinkeinonharjoittaja	21,1 %
Muu yrityspopulaatio	Elinkeinonharjoittaja	10,3 %

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytöksissä olevilla yrityksillä oli muita yrityksiä useammin negatiivinen oma pääoma. Noin joka viidennellä JR-kytkeytyneellä osakeyhtiöllä on negatiivinen oma pääoma, kun muilla osakeyhtiöillä osuus oli noin 14 prosenttia. Elinkeinonharjoittajien joukossa vertailujoukolla osuus oli noin 10 prosenttiyksikköä, A-kategorian elinkeinonharjoittajilla 15 % ja B-kategorian elinkeinonharjoittajilla yli 20 %.

7.5 Ryvästyminen

JR-yritysten kytkeytyminen toisiinsa yhteisten taustahenkilöiden tai osakeomistuksen kautta tutkittiin ainoastaan osakeyhtiöistä aineiston yhdenmukaisuuden vuoksi. Elinkeinonharjoittaja ei voi kytkeytyä muihin yrityksiin muuten kuin olemalla osakeyhtiön taustahenkilönä, ja muita yritysmuotoja aineistossa oli niin vähän, ettei niiden sisällyttäminen tarkasteluun ollut mielekäs, vaikka tällaisia kytöksisiä eri yritysmuotojen välillä löytyikin.

Kahden yrityksen välisen kytöksen perustana oli se, että yrityksillä oli sama henkilö hallituksessa tai toimitusjohtajana tai yritys omisti suoraan toisen yrityksen osakkeista yli 10 prosenttia. Yrityskytöksen muodostamisessa ei kannattanut hyödyntää esimerkiksi prokuristin tai varajäsenen kaltaisia rooleja, jotta suhteellisen heikkojen kytösten määrä ei nouse liian

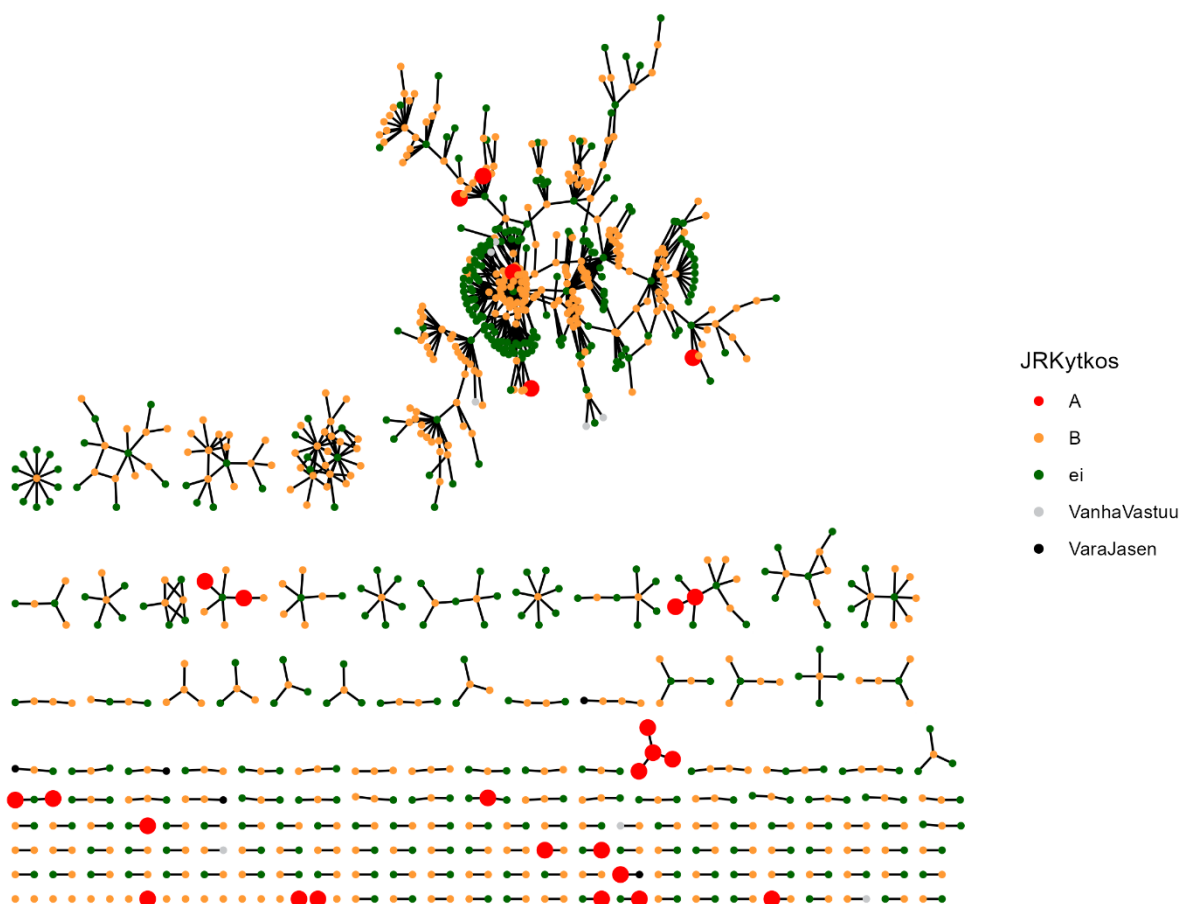
⁴⁷ Maksuvalmius päätellään rahoitusomaisuuden ja lyhytaikaisten velkojen suhteena. Ohjearvona on, että maksuvalmius on hyvä, kun suhdearvo saa arvon yli 1, tyydyttävä välillä 0.5–1.0 ja heikko suhdeluvun ollessa alle 0.5. Ohjearvoina on käytetty Yritystutkimusneuvottelukunta ry:n luokitusta

suureksi. Tästä syystä kytkökseen vaadittiin selvityksen JR-kytkökseen syntymiseen vaadittavassa roolissa toimiminen kahdessa yrityksessä.

Noin 1 400 toimivaa JR-kytkeytynyttä osakeyhtiötä oli osallisena noin 850 uniikissa kahden osakeyhtiön välisessä kytköksessä vuonna 2022. Uniikkeja osakeyhtiöitä näihin kytköksiin kuului noin 950. Näistä yrityksistä A-kategorian yrityksiä oli 26, B-kategorian yrityksiä 502 ja ilman tunnettua JR-kytköstä olevia 402. Ainoastaan viidessä yrityksessä JR-henkilö toimi pelkässä hallituksen varajäsenen roolissa ja kahdeksassa yrityksessä oli JR-tunnistettu henkilö toiminut vastuuhenkilönä ennen vuotta 2022.

A-kategorian osakeyhtiöillä oli keskimäärin hyvin vähän kytköksiä muihin osakeyhtiöihin, ainoastaan 0,17. B-kategorian osakeyhtiöillä linkkejä muihin yrityksiin oli keskimäärin noin 0,65 ja kontrolloiyrityksillä hieman vähemmän, noin 0,57. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvät toimijat eivät siis ole mukana useissa eri osakeyhtiöissä. Yritysten keskinäinen kytkeytyneisyys tiedossa olevista henkilöistä ei siis ole JR-yrityksissä erityisen korkea.

Kuvio 4. Järjestäytyneen rikollisuuden yritysten liitännöistä verkostokuviona

Yllä olevassa kuviossa on visualisoitu ne yrityskytökset, joista vähintään toinen osapuoli on joko A- tai B-kategorian JR-yritykseksi luokiteltu osakeyhtiö. Jos myös toisen asteen

liitännät⁴⁸ otettaisiin mukaan, kasvaisi kytkösten määrä massiivisesti ja visualisointi kävisi hankalaksi.

Valtaosa kaikista kytkeytyneiden yritysten joukosta kuului yhteen isompaan verkostoon. Verkoston ytimessä oli jonkin verran todella kytkeytyneitä yrityksiä, joilla oli paljon liittymiä toisiinsa yhteisten taustahenkilöiden myötä. Ytimen ulkopuolella oli useita siitä versoavia oksia, joihin kuului jonkin verran keskenään kytkeytyneitä yrityksiä. Isoon verkostoon kuului myös paljon yrityksiä, jotka olivat näennäisesti ilman suoraa liitääntä järjestäytyneeseen rikollisuuteen, ja joiden kuulumista JR-organisaation vaikutuspiiriin tuskin on syytä epäillä.

Ison verkoston lisäksi aineistossa oli kolme noin 10–20 yrityksen pienempää melko paljon keskenään kytkeytyneiden yritysten verkostoa sekä lukuisia muutaman yrityksen joukkoja tai ainoastaan kahden yrityksen muodostamia pareja.

7.6 Ulkomaankauppa

Ulkomaankauppaa tarkastellaan tässä selvityksessä yrityksen alv-tietojen sekä tullitietojen avulla. Ensinnäkin hyödynnetään yrityksen antamia alv-ilmoituksia, joissa ilmoitetaan tavaroiden ja palvelujen myynnit ja ostot EU-alueelle sekä tavarastot EU:n ulkopuolisista maista. Yrityksen omien ilmoitustietojen lisäksi tarkastellaan Euroopan Unionin VIES-järjestelmän⁴⁹ (VAT Information Exchange System) tietoja. Tullin tietojen avulla saadaan täydennettyä kuva ulkomaan tavarakaupasta ja ne sisältävät lisäksi tietoja yritysten harjoittamasta viennistä. Tiedot perustuvat pääosin yritysten omiin ilmoituksiin.

Taulukko 15. Järjestäytyneen rikollisuuden yritysten ulkomaankauppa tullin, alv-ilmoituksen ja VIES-tietojen valossa 2022

Kategoria	Tulli-tietoja %	VIES-tietoja %	ALV-ilmoituksella ilmoitettu tavara- tai palvelukauppaa %	Vientiä harjoittaneiden osuus tullitietojen perusteella	VIES tiedoissa tavara- ja palveluostojen suhde
A	5,7 %	30,1 %	24,9 %	16,7 %	1
B	7,8 %	33,7 %	27,1 %	29,9 %	4
Kontrolli osakeyhtiöt	7,5 %	38 %	33,2 %	30 %	8
Kontrolli elinkeinonharjoittajat	1,2 %	14,4 %	9,9 %	14 %	8,6

Kaikkien kolmen tietolähteen mukaan A-kategorian JR-yrityksillä oli kontrolliryhmään kuuluiin osakeyhtiöihin nähden jonkin verran vähemmän kansainvälistä kauppaa. Vastaavasti kansainvälinen kauppa oli B-kategorian yrityksillä yleisempää kaikissa kolmessa

⁴⁸ Toisen asteen kytköksillä tarkoitetaan yrityksiä, jotka ovat yhden askeleen päässä JR-yrityksestä. Toisin sanoen JR-yritys A on yhteydessä ei-JR-yritykseen B, joka on kytköksissä toiseen ei-JR-yritykseen C. Tässä tapauksessa A on kytköksissä yritykseen C yhden väliyrityksen kautta.

⁴⁹ VIES on IT-järjestelmä, joka on tarkoitettu EU-sisäkauppaa suorittavien yritysten arvonlisäverovelvollisuuden todentamiseen.

tietolähteessä, kuin A-kategorian yrityksillä. Oikeudellisella muodolla oli iso merkitys, sillä kontrolliryhmän elinkeinonharjoittajilla ulkomaankaupan tietoja oli kaikista vähiten.

Kun A ja B-kategorioiden yritykset rajoitetaan pelkkiin osakeyhtiöihin, eikä luvuissa enää huomioida järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneitä elinkeinonharjoittajia, oli ulkomaankauppa hieman yleisempää JR-kytkeytyneillä osakeyhtiöillä verrattuna kontrollijoukkoon. Sekä A- että B-kategoriassa oli yleisempää, että yrityksellä on kansainväliseen kauppaan viittavia tietoeria niin Tullin, VIES-tietojen kuin alv-ilmoituksen tietoerien osalta.

Taulukko 16. Ulkomaan kauppa rajattuna osakeyhtiöihin 2022

Kategoria	Tulli-tietoja %	VIES-tietoja %	ALV-ilmoituksella ilmoitettu tavara- tai palvelukauppaa %	Vientiä harjoittaneiden osuus, joilla tullitietoja	VIES tiedoissa tavara- ja palveluostojen suhde
A	8 %	38,7 %	34 %	16,7 %	1
B	9,8 %	40,5 %	27,1 %	33,1 %	3,9
Kontrolli osakeyhtiöt	7,5 %	38 %	33,2 %	30 %	8

Kansainvälinen tavarakauppa on selvästi yleisempää kuin palvelukauppa. Tavarakaupan ja palvelukaupan yleisyyden välistä suhdetta kuvataan tunnusluvulla, jossa VIES-tietojen perusteella tavaraostoihin ryhmän sisällä käytetty rahasumma jaetaan palveluostoihin käytetyllä rahasummalla. Osakeyhtiöiden kontrolliryhmässä tämä suhde oli 8 eli tässä ryhmässä tavaraostoihin käytettiin kahdeksankertaisesti rahaa palveluostoihin verrattuna. Elinkeinonharjoittajien kontrolliryhmässä suhde oli vielä isompi, 8,6. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevissa ryhmissä tämä suhde oli selvästi pienempi: noin 4 B-kategorian yrityksissä ja noin 1 A-kategorian yrityksissä.

Tullin tiedoissa tuontitiedot olivat kaikissa ryhmissä huomattavasti yleisempiä kuin vientitiedot, ja yhteensä alle 50 JR-kytkeytyntä yritystä oli harjoittanut vientikauppaa vuonna 2022. Niistä A-kategorian yrityksistä, joilla oli joko Tullin tuonti- tai vientitietoja, vain noin 17 prosentilla oli vientikauppaa. B-kategorian osakeyhtiöillä osuus oli korkein, noin kolmannes. Osuus oli samaa luokkaa osakeyhtiömuotoisissa kontrolliryhmissä. Kontrollijoukon elinkeinonharjoittajista, joilla oli jotain tullitietoja, vain noin 14 prosentilla oli vientitietoja.

Kokonaisuutena voidaan siis todeta, että järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevat yritykset olivat varsin kytkeytyneitä kansainväliseen kauppaan ja tämän lisäksi heidän tekemänsä ostot ulkomailta keskittyivät kontrolliryhmiin nähden suhteellisesti huomattavasti enemmän palveluostoihin.

7.7 Yritystuet

Vuonna 2022 järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevista yrityksistä yhteensä 212 sai yritystukia. Saatujen yritystukien kokonaissumma on noin 7 miljoonaa euroa. A-kategoriaan kuului 17 yritystukia saanutta yritystä ja B-kategoriaan 195. Vuonna 2022 maksettiin vielä koronatukia, jotka näkyvät myös järjestäytyneen rikollisuuden yritysten saamissa

yrittäjissä. Euromääräisesti kolme suurinta JR-yritysten saamaa tukilajia olivat kustannustuen kierrokset 5 ja 6 sekä sulkemiskorvauksen toinen kierros. Kaikista yleisin saatu oli palkkatuki, jota oli saanut 74 eri yritystä, euromääräisesti se oli vasta kuudenneksi suurin tukilaji. Toiseksi yleisin saatu tuki oli yritysten polttoainetuki 36 eri tuensaajalla, mutta se oli euromääräisesti vasta 12 isoin tukilaji.

Taulukko 17. JR-yritysten euromääräisesti 5 suurinta saamaa yritystukea vuonna 2022

Tuen nimi	Myönnetyn tuen määrä	Saajien lukumäärä
Yritysten kustannustuki 5	1 208 283 €	29
Sulkemiskorvaus 2	936 452 €	19
Yritysten kustannustuki 6	929 837 €	32
Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin	784 577 €	2
Julkinen elinkeinotuki	656 189 €	7

7.8 Verotarkastukset

Kohdejoukon JR-yrityksiin oli kohdistunut yhteensä 151 vuosina 2017–2023 päättynyttä verotarkastusta 143 eri yritykseen. Näistä yrityksistä 117 oli vielä toiminnassa vuonna 2022, näistä lähes kaikki olivat osakeyhtiöitä. JR-yritysten tarkastuskattavuus toiminnassa olevien yritysten osalta oli noin kuusi prosenttia, kun kontrolliryhmään kuuluvien osalta tarkastuskattavuus oli alle kaksi prosenttia. Tarkastetuista yrityksistä 12 kuului kategoriaan A ja 131 kategoriaan B. Verotarkastuksista 19 oli vielä kesken datan poimintahetkellä. Verotarkastuksista 65 oli Verohallinnon määritelmän mukaisesti harmaan talouden verotarkastuksia eli ne olivat johtaneet rikosilmoitusharkintaan. Verotarkastuksissa löytyi vältettyjä veroja⁵⁰ noin 11 miljoonan euron edestä. Tarkastuslöydösten keskiarvo veroiksi muutettuna oli noin 65 500 euroa ja tarkastusten osuvuus oli lähes 90 prosenttia

Yleisin tarkastettu verolaji oli arvonlisävero, joka oli tarkastettu 111 eri yritykseltä. Arvonlisäverotuksen virheitä havaittiin 3,7 miljoonan euron edestä. Yleisimpiä tehtyjä havainnoita olivat peiteltyyn osinkoon sekä yksityisluonteiseen kulutukseen liittyvät havainnot. Peiteltyjä osinkoja havaittiin 54 eri yrityksessä. Myös pimeitä palkkoja pimeille työntekijöille oli tarkastuskohteissa maksettu 5,5 miljoonalla eurolla. Pimeitä palkkoja havaittiin 12 yrityksessä yhteensä 183 havainnon verran. Vähennyskelvottomia menoja löytyi 21 yrityksestä ja harmaaksi taloudeksi laskettavaa tulojen salaamista 17 yrityksestä. Suurin osa elinkeinotoiminnan tuloutuspuutteista, yli 10 miljoonaa, todettiin B-ryhmän verotarkastuksissa, kuten myös valtaosa arvonlisäveroista määrättiin maksettavaksi B-ryhmän verotarkastuksissa.

Tarkastuksen valmistuspäivän perusteella taulukoituna JR-yrityksiin on tehty tasaisesti tarkastuksia vuosina 2017–2023. Rikosilmoitusharkintaan menneiden verotarkastusten määrä on ollut lievässä kasvussa. Vuonna 2021 jopa 15 kaikkiaan 21 verotarkastuksesta päättyi rikosilmoitusharkintaan.

⁵⁰ Tarkastustuloksen muuttaminen maksettaviksi veroiksi vaatii jonkin verran yksinkertaistavia oletuksia. Arvonlisäveroon liittyvissä havainnoissa tarkastustuloksena saadaan suoraviivaisesti vältetyn veron määrä, mutta esimerkiksi työntekijöille maksettujen palkkojen osalta joudutaan tekemään oletuksia keskimääräisestä veroprosentista, joka tässä selvityksessä oli 25 %.

Taulukko 18. JR-yrityksiin kohdistuneiden verotarkastusten lukumäärä valmistumisvuoden mukaan

Vuosi	Lukumäärä	Rikosilmoitusharkintaan menneiden lukumäärä
2017	15	4
2018	24	9
2019	21	7
2020	13	8
2021	21	15
2022	19	10
2023	19	11
Kesken	19	1

7.9 Osakeyhtiöiden taustahenkilöt

JR-yritysten taustahenkilöihin tehtävä tarkastelu rajataan kotimaisiin osakeyhtiöihin, jotta aineisto on vertailukelpoinen. Roolien osalta ei rajauksia tehdä. Muita oikeudellisia muotoja on sen verran vähän, että näiden rajaaminen pois ei juuri vaikuta asiaan. Tarkastelu rajataan lisäksi vain yrityksiin, jotka ovat aktiivisia 2022. Tällaisia järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneitä osakeyhtiöitä on vuonna 2022 yhteensä 1 391 ja näillä on yhteensä 3 136 taustahenkilöä. Näistä 2 172 on sellaisia, jotka eivät sisälly KRP:n tiedustelutietoihin.

A-kategorian 150 yritykseen liittyy yhteensä 262 eri taustahenkilöä, joista 109 on sellaisia, jotka eivät sisälly KRP:n tiedustelutietoihin. Nämä ovat 66 eri yrityksessä eli yli puolet A-kategorian toiminnassa olevista osakeyhtiöistä toimii pelkästään sellaisin voimin, jotka kuuluvat KRP:n tiedustelulistalle. B-kategorian 1 241 yrityksessä toimii 2 888 eri taustahenkilöä, joista 2 064 ei sisälly KRP:n tiedustelutietoihin. He toimivat 844 eri yrityksessä, eli noin 400 B-kategorian yritystä toimii niin, että kaikki taustahenkilöt kuuluvat KRP:n listalle.

B-kategorian yrityksissä toimii keskimäärin enemmän eri taustahenkilöitä, kuin A-kategorian tai kontrolliryhmän yrityksissä. B-kategorian yrityksissä keskiarvo on yli kolme, kun taas A-kategorian yrityksissä ja kontrolliryhmässä toimii hieman yli 2.

Taulukko 19. Taustahenkilöiden keskiarvo yrityskategorioiden mukaan

Kategoria	Taustahenkilöiden keskiarvo
A	2,1
B	3,2
Kontrolli	2,3

Keskimäärin kukin JR-taustainen osakeyhtiössä toimiva henkilö toimii 1,66 eri yrityksessä. Valtaosalla yrityskytöksinä on siis vain yksi, mutta osalla niitä on huomattavasti useampi. Yksi järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvä henkilö on ollut taustahenkilönä jopa 26 eri yrityksessä vuonna 2022. B-kategoriaan luokitelluille henkilöille on hieman yleisempää kuulua useamman yrityksen taustavoimiin, sillä A-kategorian henkilöillä yrityssuhteiden lukumäärän keskiarvo on 1,4 ja B-kategorian henkilöillä 1,7.

Yleisimmin järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytöksissä olevat henkilöt toimivat hallituksen jäsenenä. Moni myös omistaa osakkeita yrityksistä ja 111 on yrityksen perustajaosakas. JR-kytkeytyneet henkilöt ovat selvästi useammin toimitusjohtajia, kuin hallituksen puheenjohtajia. A-kategorian henkilöillä perustajaosakkaana olo on yleisempää, kuin toimiminen

hallituksen puheenjohtajana, mutta muuten A-kategorian toimijoiden roolit eivät juuri eroa B-kategorian toimijoiden rooleista. Yksi henkilö voi olla useammassa yrityksessä hallituksen jäsenen, mutta tulee silti lasketuksi vain kerran per rooli.

Taulukko 20. JR-henkilöiden roolit osakeyhtiöissä

Rooli	Lukumäärä	Lukumäärä A-kategorian toimijoilla
Hallituksen varsinainen jäsen	905	131
Osakkeenomistaja	874	105
Toimitusjohtaja	516	69
Hallituksen puheenjohtaja	198	17
Perustajaosakas	111	30
Prokuristi	92	10

Tulotasojen ja kansalaisuuden analysointia varten osakeyhtiöiden taustahenkilöt luokitellaan viiteen eri luokkaan pohjautuen KRP:n tiedustelutietoon sekä sen pohjalta tehtyyn yritysluokitteluun. KRP:n tiedustelutiedoissa esiintyvät henkilöt kuuluvat yksiselitteisesti luokkaan A tai B. Jos muu kuin KRP:n tiedustelutiedoissa esiintyvä henkilö on vastuuasemassa A-kategoriaan luokitellussa osakeyhtiössä, luokitellaan hänet muuksi A-kategorian taustahenkilöksi. Vastaavasti jos henkilö ei kuulu A-kategoriaan luokitellun yrityksen taustahenkilöihin, mutta kuuluu B-kategorian yrityksen taustahenkilöihin, niin hänet luokitellaan muuksi B-kategorian taustahenkilöksi. Kontrolliyrietysten taustahenkilöt ovat yksiselitteisesti kontrolliyrietyksen taustahenkilöitä.

Ulkomaan kansalaisten osuus oli hieman korkeampi kontrolliryhmän taustahenkilöissä, kuin JR-kytkeytyneissä. Noin viisi prosenttia sekä A että B-kategoriaan luokitelluista osakeyhtiöiden taustahenkilöistä oli ulkomaan kansalaisia, mutta kontrolliyrietysten taustahenkilöistä ulkomaan kansalaisia oli yli kuusi prosenttia. Suurin ulkomaan kansalaisten osuus oli A-kategorian yritysten taustahenkilöillä, jotka eivät kuuluneet KRP:n tiedustelutietoihin, alhaisin vastaavilla B-kategorian yritysten taustahenkilöillä. JR-kytkeytyneet taustahenkilöt olivat myös kontrolliyrietysten verrokkejaan keskimäärin useamman vuoden nuorempia. B-kategorian KRP:n tiedustelutietojen ulkopuolisten taustahenkilöiden keski-ikä oli lähes sama kuin kontrolliyrietyksissä ja jopa hieman korkeampi, muissa kategorioissa ero on useamman vuoden. A-kategorian taustahenkilöt ovat keskimäärin jopa seitsemän vuotta kontrolliyrietysten taustahenkilöitä nuorempia.

Taulukko 21. Osakeyhtiöiden taustahenkilöiden tulotaso ja kansalaisuus

Kategoria	Lukumäärä	Keski-ikä	Ulkomaan kansalaisten osuus	Veronalaisen ansiotulojen mediaani	Pääomatuolojen saaneiden osuus	Veronalaisen tulojen mediaani	Etuuksia saaneiden osuus
A-kategoria KRP-tiedot	163	41,7	4,9 %	17 553 €	23,9 %	18 138 €	55,2 %
A-kategoria muu	109	43,8	5,5 %	39 569 €	39,4 %	41 577 €	54,1 %
B-kategoria KRP-tiedot	1 004	45,1	5,2 %	34 387 €	39,2 %	37 593 €	47,5 %
B-kategoria muu	1 893	49	4,2 %	46 335 €	54,6 %	52 390 €	46,2 %
Kontrolliyrietyksen taustahenkilö	268 999	48,8	6,3 %	41 414 €	57,9 %	46 055 €	48,4 %

A-kategorian henkilöt olivat merkittävästi huonotuloisempia, kuin muut osakeyhtiöiden taustahenkilöt. Heidän kanssaan samoissa yrityksissä taustahenkilöinä toimivat KRP:n tiedustelutietojen ulkopuoliset henkilöt tienaaivat heihin verrattuna yli tuplaten. Toiseksi alhaisimmat Verohallinnon tiedossa olevat veronalaiset tulot olivat B-kategorian tiedustelutiedon taustahenkilöillä, mutta heidänkin tulonsa olivat kaksi kertaa A-kategorian henkilöitä korkeammat.

Kaikista korkeimmat tulot olivat B-kategorian yrityksissä toimivilla taustahenkilöillä, jotka eivät kuulu KRP:n tiedustelulistalle. Heidän tulonsa olivat keskimäärin jopa 7 000 euroa vuodessa korkeammat, kuin kontrolliyritysten taustahenkilöillä. Pääomatuloja on kaikista eniten kontrolliyritysten taustahenkilöillä, joista lähes 60 prosentilla on pääomatuloja. Vähiten pääomatuloja löytyy A-kategorian JR-henkilöiltä, joista alle neljännekseltä löytyy veronalaisia pääomatuloja. Suhteellisesti eniten etuuksia saivat A-kategorian yrityksissä toimineet henkilöt, riippumatta henkilöstä omasta esiintymisestä KRP:n tiedustelutiedoissa. Näistä noin 55 prosenttia oli saanut etuuksia vuonna 2022. Muissa ryhmissä etuuksia saaneiden osuus oli samaa kokoluokkaa, alle viidenkymmenen prosentin.

7.10 Elinkeinonharjoittajien kansalaisuus ja tulotaso

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneitä elinkeinonharjoittajia oli vuonna 2022 noin 500 henkilöä. Näistä Suomen kansalaisia oli selvä valtaosa ja suurempi osuus, kuin kontrolliyritysten joukkoon kuuluvissa elinkeinonharjoittajissa (jotka kattavat käytännössä koko muun suomalaisen elinkeinonharjoittajien kentän). Kontrollijoukkoon kuuluvista elinkeinonharjoittajista lähes kahdeksan prosenttia oli ulkomaan kansalaisia vuonna 2022. B-kategorian elinkeinonharjoittajissa ulkomaan kansalaisten osuus oli 6,4 % ja A-kategorian elinkeinonharjoittajista noin 3,5 prosenttia oli ulkomaan kansalaisia. Keski-ikänsä järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevat elinkeinonharjoittajat olivat verrokkejaan nuorempia.

Taulukko 22. Elinkeinonharjoittajien tulotaso ja kansalaisuus

Kategoria	Lukumäärä	Keski-ikä	Ulkomaan kansalaisten osuus	Veronalaisen ansiotulojen mediaani	Pääomatulojen saaneiden osuus	Veronalaisen tulojen mediaani	Etuuksia saaneiden osuus
A-kategoria	55	39,5	3,6 %	21 950 €	23,6 %	23 786 €	60 %
B-kategoria	466	41,5	6,4 %	28 466 €	28,3 %	29 023 €	52,1 %
Kontrolli	153 050	44,6	7,9 %	28 864 €	38,1 %	30 252 €	58,4 %

A-kategorian elinkeinonharjoittajilla oli huomattavasti kahta muuta ryhmää alhaisemmat tulot. Heidän veronalaisten tulojensa mediaani on hieman vajaa 24 000 euroa vuodessa ja alle neljänneksellä oli pääomatuloja. B-kategorian elinkeinonharjoittajien tulot ovat lähes yhtä korkeat kuin kontrolliryhmässäkin. Selvä ero löytyy kuitenkin pääomatulojen yleisyydessä, sillä lähes 40 prosentilla kontrolliryhmän elinkeinonharjoittajista löytyy veronalaisia pääomatuloja, kun B-kategorian elinkeinonharjoittajista pääomatuloja oli noin 28 prosentilla. On huomiotavaa, että elinkeinonharjoittaja voi halutessaan ottaa osan yritystuloistaan pääomatulona. A-kategorian elinkeinonharjoittajilla oli eniten etuuksia saaneita henkilöitä, jopa 60 prosenttia.

Ero kontrollijoukkoon oli kuitenkin mitätön, sillä kontrollijoukossa etuuksia oli saanut yli 58 prosenttia. B-kategorian toimijoilla etuuksia saaneiden osuus oli kahta muuta ryhmää huomattavasti alhaisempi.

8 Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevien yritysten velvoitteidenhoito

8.1 Verovelvoitteidenhoidon laiminlyöntien ja järjestäytyneen rikollisuuden yhteys

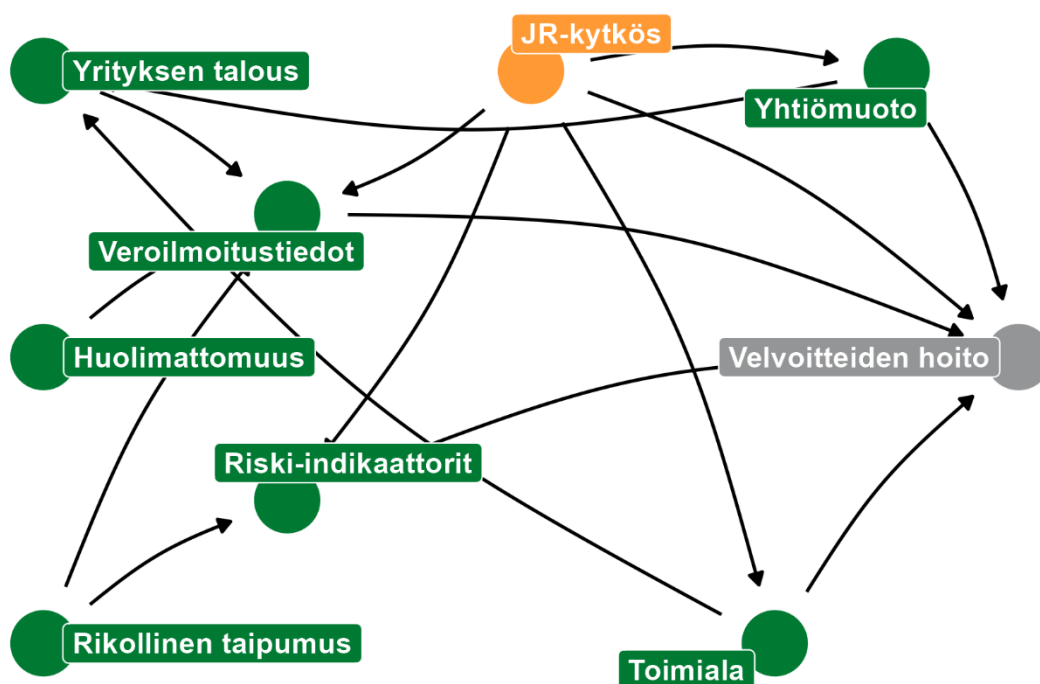
Selvityksen luvussa 7.4 on tilastojen avulla esitetty, kuinka JR-kytkeytyneiden yritysten verovelvoitteiden hoidossa on paljon puutteita. Tässä luvussa pyritään selvittämään, millainen vaikutus järjestäytyneen rikollisuuden kytköksellä on yrityksen velvoitteidenhoitoon ja arvioituun harmaan talouden riskiin.

Tässä selvityksessä velvoitteidenhoitoa mitataan OECD:n mallin mukaisesti kolmessa ulottuvuudessa, jotka ovat oikea-aikainen ilmoittaminen, oikeasisältöinen ilmoittaminen ja oikea-aikainen maksaminen⁵¹. Näiden lisäksi JR-yritysten koneoppimismallin avulla pääteltyä harmaan talouden riskiä verrataan verrokkijoukon riskiin.

Yrityksen riskisyyteen vaikuttaa moni tekijä, joista kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen on vain yksi. Esimerkiksi yrityksen toimiala, taloudellinen asema sekä todetut riskitekijät nostavat todennäköisyyttä verovelvoitteiden laiminlyömiseen. Järjestäytyneen rikollisuuden hyödyntämät yritykset eivät ominaisuuksiltaan edusta satunnaisotosta suomalaisista yrityksistä, vaan niihin kasautuu myös muita riskiä nostattavia tekijöitä. Jotta saadaan selville spesifisti JR-kytkeytymisen kausaalinen vaikutus yrityksen käyttäytymiseen, tulee näitä muita tekijöitä vakioida.

⁵¹ Neljättä OECD:n verovelvoitteiden hoidon ulottuvuutta eli rekisteröintiä ei tutkita.

Kuvio 5. Velvoitteidenhoidon ja JR-kytköksen kausaalimalli

Tässä selvityksessä lähdetään siitä teoreettisesta oletuksesta, että velvoitteidenhoidon laiminlyönneillä on kolme juurisyytä. Verovelvoitteet jätetään hoitamatta joko huolimattomuuden vuoksi, taloudellisessa pakkoraossa tai tarkoituksellisesti taloudellisia hyötyjä hakien verorikoksia tehden. Nämä ovat niin sanottuja latenteja juurisyytä, joita ei kuitenkaan voida suoraan havaita. Yrityksistä voidaan ainoastaan havaita niiden veroilmoituksella antamat tiedot niiden taloudellisesta asemasta, sekä erilaisia niiden riskisyydestä indikoivia tietoja, kuten esimerkiksi koko hallituksen vaihtuminen kerralla.

Koska veroilmoituksella olevat tiedot eivät välttämättä pidä paikkaansa, veroilmoitustiedot antavat vain indikaation yrityksen todellisesta taloudellisesta asemasta. Veroilmoitustiedot voivat olla väärin niin huolimattomuudesta kuin tarkoituksellisuuden takia. Erilaiset riski-indikaattorit eivät suoraan kerro väärin toimimisesta, mutta ne antavat viitteitä siitä, että yrityksessä kaikki ei ole kunnossa. Riski-indikaattorien kumuloituminen kertoo usein yrityksen tarkoituksenmukaisesta toiminnasta, jossa tarkoituksena on välttää verojen maksua.

Tässä mallissa järjestäytyneen rikollisuuden kytkös yrityksen taustalla esitetään omana tekijänä, vaikka käytännössä se on juurisyytä olevan tarkoituksellisen talousrikollisuuden erityinen muoto, joka voidaan myös konkreettisesti havaita. Järjestäytynyt rikollisuus käyttää perustamiaan yrityksiä omiin tarkoituseriinsä. JR-yritykset voivat tehdä tarkoituksellisesti samanlaisia harmaan talouden tekoja samoilla tarkoituserillä, kuin muutkin harmaan talouden yritykset.

Järjestäytyneen rikollisuuden toiminta yrityksen taustalla vaikuttaa yrityksen veroilmoituksilla esittämiin tietoihin, sekä näkyy myös erilaisissa riski-indikaattoreissa. Järjestäytynyt rikollisuus myös suosii tiettyjä toimialoja sekä yritysmuotoja, joilla on myös oma itsenäinen yhteys velvoitteidenhoidon tasoon. Jotta järjestäytyneen rikollisuuden vaikutus yrityksen

velvoitteiden hoitoon ja harmaan talouden riskiin saadaan luotettavasti arvioitua, tulee JR-yrityksiä verrata saman toimialan ja yritystyyppin riskitasoltaan ja taloudelliselta asemaltaan vastaaviin yrityksiin. Näin jäljelle jää JR-kytköksen suora vaikutus velvoitteidenhoidon tasoon ja voidaan tehdä päättelyä siitä, onko JR-yrityksillä enemmän ongelmia velvoitteidenhoidossa, kuin muuten niitä vastaavilla yrityksillä.

Käytännössä järjestäytyneen rikollisuuden toiminta yrityksen taustalla vaikuttaa suoraan yrityksen talouteen ja havaittavissa oleviin riskitekijöihin. Vakioimalla nämä tekijät pois ei oikeastaan saada selville koko sitä vaikutusta, mikä kytköksellä järjestäytyneeseen rikollisuuteen on verovelvoitteiden hoitoon. On todennäköistä, että iso osa JR-kytköksen vaikutuksesta velvoitteidenhoitoon on niin sanottua mediaattorivaikutusta⁵², eli vaikutus ilmenee toisten muuttujen kautta.

Vakioimalla muut riskitekijät jäljelle jää se vaikutus, joka ei tyhjentävästi jo sisälly näihin tunnettuihin velvoitteidenhoidon tasoa selittäviin muuttujiin eli niin sanottu JR-kytköksen suora vaikutus. Suora vaikutus tarkoittaa sitä, että kun JR-yritystä verrataan muuten yhtä riskisiin ja huonon taloudellisen aseman saman toimialan yrityksiin, mahdollisesti havaitun eron velvoitteidenhoidon tasossa pitäisi johtua järjestäytyneen rikollisuuden toiminnasta.

Analyysit tehdään rajoittaen oikeudelliset muodot osakeyhtiöihin ja elinkeinonharjoittajiin, jotka kattavat lähes kaikki JR-kytkeytyneet yritykset. Aineisto koostuu tällöin 2 127 JR-kytkeytyneestä yrityksestä sekä 390 000 kontrolliyrityksestä. Yritysten harmaan talouden riskiä arvioitaessa käytetään ainoastaan osakeyhtiöitä, sillä elinkeinonharjoittajille ei ole verotarkastusten vähäisyyden vuoksi vielä pystytty tuottamaan luotettavaa koneoppimismalliin perustuvaa arviota.

8.2 Oikea-aikainen ilmoittaminen

Oikea-aikainen ilmoittaminen tarkoittaa sitä, että yritys antaa veroilmoituksensa määräaikaan mennessä. Myöhässä ilmoittamisesta voi seurata erillinen myöhästymismaksu. Jos verovelvollinen ei anna ilmoitusta ollenkaan, ilmoitukselle toimitetaan arvioverotus. Tällöin Verohallinto arvioi tulot sekä maksettavan veron määrän, jonka mukaan verotus toimitetaan. Tässä mittarissa myös arvioverotetut ilmoitukset lasketaan myöhästyneiksi.

Ilmoitusten oikea-aikainen ilmoittaminen katsotaan vuosina 2021 ja 2022 annetuista veroilmoituksista. Jotta saadaan riittävä määrä ilmoituksia myöhässä olleiden ilmoitusten prosenttiosuuden määrittämiseksi, tulee yrityksen olla velvoitettu antamaan vähintään 12 ilmoitusta kahden vuoden ajanjakson aikana. Tämä kattaa 70 prosenttia kohdejoukon yrityksistä; JR-yrityksissä vajaalla 80 prosentilla toiminnassa olevista yrityksistä on annettu vähintään 12 erillistä veroilmoitusta, kontrollijoukossa vajaalla 70 prosentilla. Ilmoitus lasketaan myöhästyneeksi, jos se on annettu yksikin päivä määräajan jälkeen. Vastemuuttuja lasketaan myöhässä annettujen ilmoitusten osuutena kaikista ilmoituksista. Esimerkiksi jos yrityksen pitää

⁵² Mediaattorista puhutaan, kun muuttuja A vaikuttaa muuttujaan C vaikuttamalla A:n ja C:n välissä olevaan muuttujaan B, mutta ei suoraan muuttujaan C. Kausaaligraafina se piirretään muotoon A -> B -> C.

antaa 20 ilmoitusta ajanjakson aikana ja niistä viisi on annettu myöhässä, on myöhässä annettujen ilmoitusten osuus tällöin 25 %.

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevat yritykset antoivat keskimäärin vajaa 13 prosenttia kaikista veroilmoituksistaan myöhässä. Kontrolliryhmässä osuus on reilu 8 prosenttia. Kun yritysten muita ominaisuuksia ei huomioida mitenkään, ryhmien välinen ero oikea-aikaisessa ilmoittamisessa on noin 4,5 prosenttiyksikköä. JR-kytketyneet yritykset ovat siis selvästi verrokkejaan huonompia hoitamaan oikea-aikaisen ilmoittamisen velvoitteensa.

Koska myöhässä annettujen ilmoitusten osuus on vastemuuttujana suhdemuuttuja, joka saa arvoja 0 ja 1 välillä sisältäen arvot tasan 0 ja 1, soveltuu tilastolliseksi malliksi parhaiten nolla-ja-yksi inflatoitu betaregressio. Mallin antamaa regressiokerrointa ei voi tulkita muun kuin sen antaman suunnan ja voimakkuuden osalta. Tästä syystä mallista päätellään myös marginaaliefekti eli keskimääräinen muutos myöhässä annettujen ilmoitusten osuudessa, kun kaiken muun pysyessä vakiona yritys muuttuu luokasta ”ei JR-kytköstä” luokkaan ”JR-kytketty”. Marginaaliefekti on helppo tulkita ja antaa kontekstia havaitun efektin käytännön merkitsevyydestä.

Taulukko 23. Oikea-aikaisen ilmoittamisen laiminlyönnit ja JR-kytkös

Menetelmä	Estimaatti	Marginaaliefekti	95 % luottamusvälin alaraja	95 % luottamusvälin yläraja
Yleistetty täysi kaltaistus	-0,05	-0,8 %	-1,6 %	0,1 %
Lähimmän naapurin kaltaistus	-0,03	-0,5 %	-1,6 %	0,7 %
Painotettu regressio	0,01	0,2 %	-0,5 %	0,9 %
Normaali regressio	-0,01	0 %	-0,7 %	0,4 %

JR-yritysten ja kontrolliyritysten välille ei löydetty eroa oikea-aikaisessa ilmoittamisessa sen jälkeen, kun yritysten taloutta, toimialaa ja riskisyyttä on vakioitu. Yhdenkään mallin mukaan ero ei ole tilastollisesti merkitsevä. Kolmen menetelmän mukaan vaikutussuhde olisi jopa negatiivinen, eli JR-kytketty yritys ilmoittaisi ajoissa hieman todennäköisemmin, kuin muuten täysin vastaava kontrollijoukon yritys. Tehdyn koeasetelman perusteella ei voida sanoa, että JR-kytköksellä olisi suoraa vaikutusta yrityksen oikea-aikaiseen ilmoittamiseen, kun muut riskitekijät vakioidaan. JR-yritykset kuitenkin keskimäärin ilmoittavat useammin myöhässä, kuin kontrolliryhmän yritykset.

8.3 Oikeasisältöinen ilmoittaminen

Oikeasisältöisellä ilmoittamisella tarkoitetaan sitä, että veroilmoitus sisältää ainoastaan tarkkaa ja totuudenmukaista tietoa, joka perustuu oikein pidettyyn kirjanpitoon. Tyypillisesti oikeasisältöisen ilmoittamisen laiminlyönti on tarkoituksellista toimintaa, mutta se voi myös perustua huolimattomuuteen tai osaamattomuuteen. Tarkoituksellisella väärinilmoittamisella haetaan taloudellista etua, esimerkiksi ilmoittamalla perusteettomia kuluja, jotka vähentävät maksettavan veron määrää. Teknisesti vastemuuttuja muodostetaan niin, että jos asiakkaalle on tehty virkailijälähtöisiä muutoksia verovalvonnassa, olkoot ne veron määrää korottavia tai laskevia, niin oikeasisältöistä ilmoittamista on laiminlyöty.

Kaikki veroilmoitukset valvotaan koneellisesti, mutta vain osan tarkastaa verovirkailija. Oikeasisältöinen ilmoittaminen voidaan aidosti ja suurella todennäköisyydellä todeta

ainoastaan niistä veroilmoituksista, jotka tehty säännön mukaisessa verotuksessa. Ne ovat valvottu virkailijan toimesta. Toisaalta myös virkailijalta voi jäädä virheellisesti täytetty informaatio huomaamatta. Oikeasisältöisen ilmoittamisessa ei siis saada kattavasti objektiivisesti oikeaa tietoa vastemuuttujasta ja mallintamisessa joudutaan tekemään erilaisia oletuksia.

Tässä tehdään epärealistinen oletus Verohallinnon valvonnan täydellisyydestä eli virkailija valvoo kaikki tapaukset oikein ja yksikään virkailijavalvonnan ulkopuolelle jäänyt ilmoitus ei sisällä väärää informaatiota. Tämän oletetaan olevan riittävän lähellä totuutta, jotta saadut tulokset ovat riittävän tarkkoja. Jos tarkastelun rajaisi ainoastaan niihin yrityksiin, jotka virkailija on valvonut, olisi kohdejoukko liian riskiperusteisesti valikoitunut, jotta tuloksia voisi yleistää.

Oikeasisältöisen ilmoittamisen puutteiksi lasketaan se, jos yhtenäkin vuonna vuosina 2020–2022 asiakkaan veroilmoitukseen on tehty virkailijalähtöisiä muutoksia verovalvonnassa tai yksikin veroilmoitus on arvioverotettu. Verovalvonnassa tehdyt muutokset voivat olla myös yrityksen hyödyksi vähentäen maksettavaa verotaakkaa, mutta tällaisetkin virheet koetaan oikeasisältöisen ilmoittamisen laiminlyömiseksi.

Taulukko 24. Oikeasisältöisen ilmoittamisen puutteiden osuus JR-yrityksissä ja kontrollijoukossa

Joukko	Osuus ilmoittamisen puutteita
JR-yritys	7,2 %
Kontrolli	3,9 %

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevat yritykset ovat selvästi huonompia hoitamaan oikeasisältöisen ilmoittamisen velvoitteensa. Noin seitsemällä prosentilla toiminnassa olevista yrityksistä oli oikeasisältöisen ilmoittamisen puutteita vähintään kerran vuosina 2020–2022. Kontrolliryhmässä osuus oli noin neljä prosenttia eli ilmoittamisen puutteita on JR-yrityksillä lähes kaksinkertainen määrä verrattuna kontrolliryhmään. Seuraavaksi tarkastellaan JR-kytköksen vaikutusta oikeasisältöiseen ilmoittamiseen, kun vertailukohtana ovat saman riskitason omaavat muut yritykset

Oikeasisältöinen ilmoittaminen käsitellään kaksiluokkaisena vastemuuttujana, jolloin sitä mallinnetaan logistisella regressiolla. Logistisen regression antamat regressiokertoimet eivät suoraan anna viitteitä muusta, kuin efektin suunnasta ja voimakkuudesta, mutta ne voidaan muuntaa ristivetosuhdemuotoon. Marginaaliefekti on kuitenkin helpompi tulkita ja sitä käytettiin jo edellä myöhässä annettujen ilmoitusten kohdalla, joten myös tässä raportoidaan vain regressiokerroin sekä marginaaliefekti.

Taulukko 25. Oikeasisältöisen ilmoittamisen laiminlyönnit ja JR-kytkös

Menetelmä	Estimaatti	Marginaaliefekti	95 % luottamusvälin alaraja	95 % luottamusvälin yläraja
Yleistetty täysi kaltaistus	0,19 *	1,2 %	0 %	2,4 %
Lähimmän naapurin kaltaistus	0,12	0,8 %	-0,1 %	2,4 %
Painotettu regressio	0,13	0,5 %	-0,4 %	1,5 %
Normaali regressio	0,24 *	0,9 %	0,1 %	1,8 %

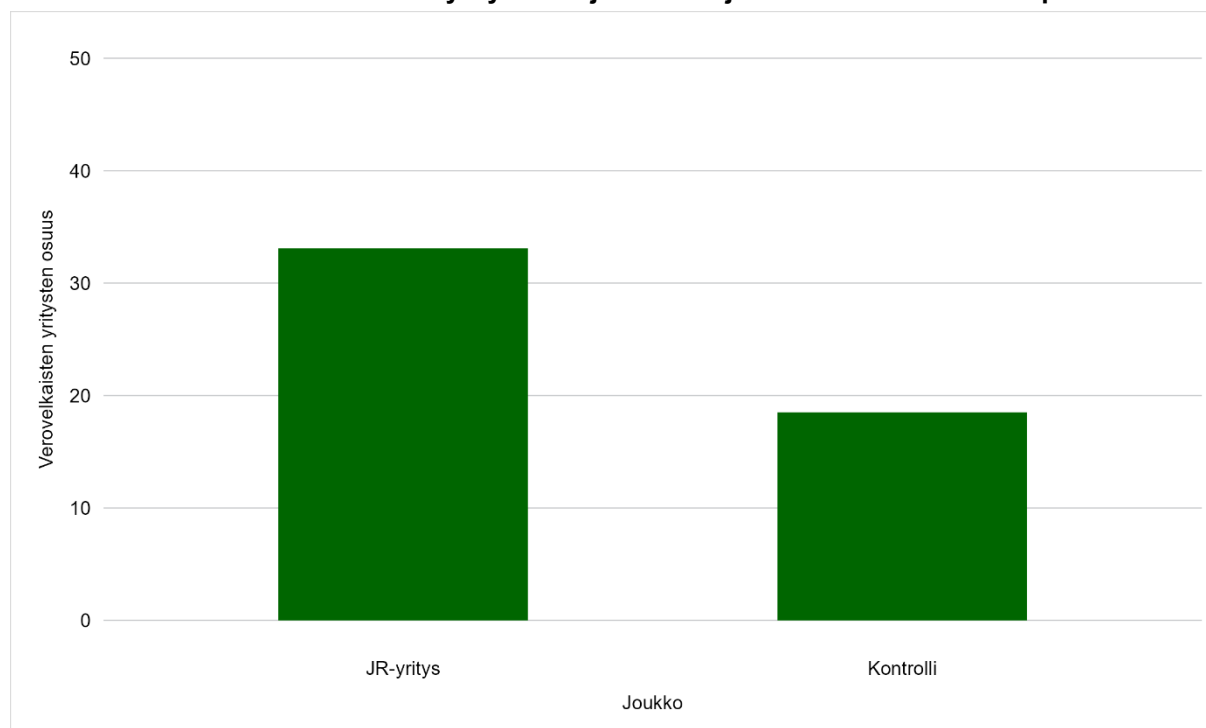
Perinteinen regressio sekä täysi kaltaistus havaitsivat tilastollisesti nolasta poikkeavan vaikutuksen, mutta luottamusvälin alaraja pysyi vain juuri ja juuri positiivisena. Havaittu

marginaalivaikutus oli myös kooltaan suhteellisen vaatimaton. Kaksi muuta menetelmää eivät havainneet mitään eroa JR-kytketyneiden yritysten ja niitä muilta riskiominaisuuksiltaan vastaavien yritysten välillä. Havaitut marginaaliefektit olivat kauttaaltaan pieniä. Tehtyjen havaintojen perusteella ei voida väittää, että kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen suoraan lisäisi oikeasisältöisen ilmoittamisen puutteita, kun JR-yrityksiä verrataan yhtä riskisiin verrokkiyrityksiin.

8.4 Oikea-aikainen maksaminen

Oikea-aikainen maksaminen tarkoittaa kaikkien verovelvoitteiden maksamista ajallaan. Verovelkaa syntyy, kun veroerää ei makseta määräpäivään mennessä. Verovelkaisuus on vahvasti aikaan sidonnainen; yritys voi olla maksamatta arvonlisäverojaan toukokuussa, mutta hoitaa ne juhannukseen mennessä. Tällöin yritys on verovelkainen vain lyhyen aikaa. Verovelan määrässä on myös nähtävissä kausivaihtelua ja sen määrä kasvaa hetkellisesti kuukausittain arvonlisäveron maksupäivän jälkeen. Verovelan vaihtelu ajan suhteen aiheuttaa ongelmia sen käyttämiseen vasteena, sillä tiedon poiminta vuoden jokaiselle päivälle on haasteellista. Tässä selvityksessä oikea-aikaisen maksamisen puutteita on kaikilla, joilla on verovelkaa 31.12.2022. Vastemuuttuja kuvataan kaksiluokkaisena eli verovelan määrällä ei merkitystä, vain sen olemassaololla. Mallina käytetään logistista regressiota.

Kuvio 6. Verovelkaisten osuus JR-yrityksissä ja kontrollijoukossa vuoden 2022 lopussa

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevilla yrityksillä on selvästi verrokkejaan enemmän verovelkaa. Yli kolmanneksella JR-yrityksistä oli verovelkaa vuoden 2022 lopussa, kun kontrolliryhmässä osuus oli vajaan viidenneksen. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevilla yrityksillä oli siis selvästi verrokkejaan enemmän puutteita oikea-aikaisessa maksamisessa.

Taulukko 26. Oikea-aikaisen maksamisen puutteet ja JR-kytkös

Menetelmä	Estimaatti	Marginaaliefekti	95 % luottamusvälin alaraja	95 % luottamusvälin yläraja
Yleistetty täysi kaltaistus	-0,01	-0,2 %	-2,3 %	1,9 %
Lähimmän naapurin kaltaistus	-0,02	-0,4 %	-3,4 %	2,5 %
Painotettu regressio	0,3 ***	5,1 %	3,1 %	7,1 %
Normaali regressio	0,01	0,2 %	-1,2 %	1,6 %

Kun JR-yrityksiä verrataan niitä muilta ominaisuuksiltaan vastaaviin kontrolliyrityksiin, JR-kytköksen oma vaikutus yrityksen verovelkaisuuteen on täysin olematon. Ainoastaan painotettu regressio löytää minkäänlaista nolasta poikkeavaa efektiä suuntaan tai toiseen. Kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen ei siis suoraan lisää yrityksen verovelkaisuutta, vaikka järjestäytyneen rikollisuuden yritykset ovat huomattavasti kontrolliryhmän yrityksiä verovelkaisempia.

8.5 Yrityksen harmaan talouden riski

Selvityksessä käytetyn määritelmän mukaan harmaa talous tarkoittaa tietoista verovelvoitteiden laiminlyöntiä taloudellisen edun saamiseksi. Yrityksen harmaan talouden toiminnan voi luotettavasti havaita vain verotarkastuksessa. Verotarkastuksia ei kuitenkaan määrällisesti valmistu vuodessa kovinkaan mittavaa määrää, joten verotarkastuskattavuus jää koko yrityspopulaatioon nähden pieneksi. Näin varsin harvan yrityksen osalta voidaan luotettavasti todeta, onko yritys tietoisesti toiminut harmaan talouden alalla vai ei.

Harmaan talouden selvitysyksikössä on määritelty harmaan talouden yritys verotarkastuksessa tehtyjen havaintojen perusteella. Tämän luokitellun verotarkastusaineiston pohjalta yksikössä on kehitetty koneoppimismalli, joka oppii suoritettujen verotarkastusten perusteella korkean riskin yritysten ominaispiirteet. Näin myös tarkastamattomien yritysten harmaan talouden riskiä voidaan koneellisesti arvioida. Ennustetta ei voi yksittäisen yrityksen kohdalla pitää muuna, kuin karkeana arviona yrityksen riskisyydestä ja vain suhteessa muiden yritysten saamiin arvioihin. Isossa joukossa aidot harmaan talouden yritykset saavat kuitenkin keskimäärin korkeampia riskiarvioita, kuin säädöksiä noudattavat yritykset. Tällöin koneellisesti pääteltyä harmaan talouden todennäköisyyttä voidaan käyttää vastemuuttujana, kun tutkitaan kahden ryhmän välisiä eroja harmaan talouden riskisyydessä.

Toistaiseksi koneellinen harmaan talouden riski on kuitenkin määritelty ainoastaan osakeyhtiöille. Tämän takia varsinainen harmaan talouden riski on mahdollista tutkia ainoastaan osakeyhtiömuotoisten yritysten osalta. Koska valtaosa järjestäytyneen rikollisuuden hyödyntämisestä yrityksistä on osakeyhtiöitä, ei tämä muodosta suurta ongelmaa arvion luotettavuuden kannalta.

Taulukko 27. Keskimääräinen estimoitu harmaan talouden riski JR- ja kontrolliyrityksissä

Joukko	Keskimääräinen harmaan talouden riski
JR-yritys	41,4 %
Kontrolli	37,6 %

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevat yritykset saivat korkeampia riskiarvioita koneoppimismallissa kuin kontrolliyritykset. JR-yritysten keskimääräinen harmaan talouden riski oli noin neljä prosenttiyksikköä korkeampi kuin kontrolliyrityksillä. Malli siis onnistuu havaitsemaan JR-yritysten riskisyyden ja antaa niille järjestelmällisesti hieman kontrolliyrityksiä korkeampia riskiarvioita.

Mallin antama todennäköisyys saa arvoja nollan ja yhden väliltä, joten vastemuuttujan mallintamiseen sopii betaregressio. Koska malli ei koskaan anna arvoksi tasan 0 tai tasan 1, tässä ei tarvitse käyttää 0-ja-1 inflatoitua versiota betaregressiosta.

Kun järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevia osakeyhtiöitä verrataan taloudellisilta luvuiltaan ja riskiprofiililtaan vastaaviin yrityksiin, ei selvää eroa löydy. Kaltaistukseen perustuvat menetelmät löytävät pienen, riskiä jopa alentavan efektin, joka ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkityksellinen. Painotettu regressio taas havaitsee lievän riskiä nostavan efektin ja mallin regressiokerroin poikkeaa tilastollisesti merkitsevästi nollasta. Käytännössä voidaan todeta, ettei yrityksen JR-kytkettyneisyys suoraan lisää yrityksen harmaan talouden riskiä muiden tekijöiden ollessa vakioituna.

Taulukko 28. Harmaan talouden estimoitu riski ja JR-kytköksen vaikutus

Menetelmä	Estimaatti	Marginaaliefekti	95 % luottamusvälin alaraja	95 % luottamusvälin yläraja
Yleistetty täysi kaltaistus	-0,03	-0,8 %	-1,9 %	0,2 %
Lähimmän naapurin kaltaistus	-0,04	-0,9 %	-2,5 %	0,5 %
Painotettu regressio	0,07 **	1,5 %	0,5 %	2,6 %

9 Järjestäytyneen rikollisuuden yritysten tunnistaminen ja määrän arviointi

9.1 Järjestäytyneen rikollisuuden yritysten tunnistaminen

Keskusrikospoliisin tiedustelutieto on kattavaa, mutta on kuitenkin epärealistista olettaa, että Suomen poliisilla olisi jatkuvasti ajantasainen tieto Suomessa toimivien järjestäytyneen rikollisuuden organisaatioiden jäsenistöstä. Suomessa toimii varmasti järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevia yrityksiä, joita ei tässä selvityksessä ole onnistuttu tunnistamaan. Jos käytettävissä olevilla verotustiedoilla voidaan jollain tasolla ennustaa JR-kytköksen riskiä, voi tästä olla hyötyä olla monelle viranomaiselle. Toisaalta sekin on tärkeä tieto, jos järjestäytyneen rikollisuuden organisaatiot onnistuvat piilottamaan yrityksen kytköksen alamaailmaan. Ennustamisen sivutuotteena saadaan myös tieto siitä, minkälaisilla tekijöillä tunnistamista voidaan tehdä.

Valtaosa järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevista yrityksistä on osakeyhtiöitä. Elinkeinonharjoittajilla yrityksen tunnistaminen tarkoittaa suoraviivaisesti myös itse rikollisjärjestön jäsenen tunnistamista. Tästä syystä ennustaminen tehdään ainoastaan osakeyhtiöille, jolloin aineisto on yhtenäisempi. Ennustaminen tehdään vuoden 2022 verotustiedoilla. Harjoitusaineiston ”ei JR-kytköstä luokkaan” kuuluu selvityksessä määritelty verokkiyritysten ryhmä eli kaikki yritykset niiltä toimialoilta, joilla järjestäytyneen rikollisuuden yrityksiä on havaittu ja joiden liikevaihto, tulos ja tase vastaavat järjestäytyneen rikollisuuden yrityksiä.

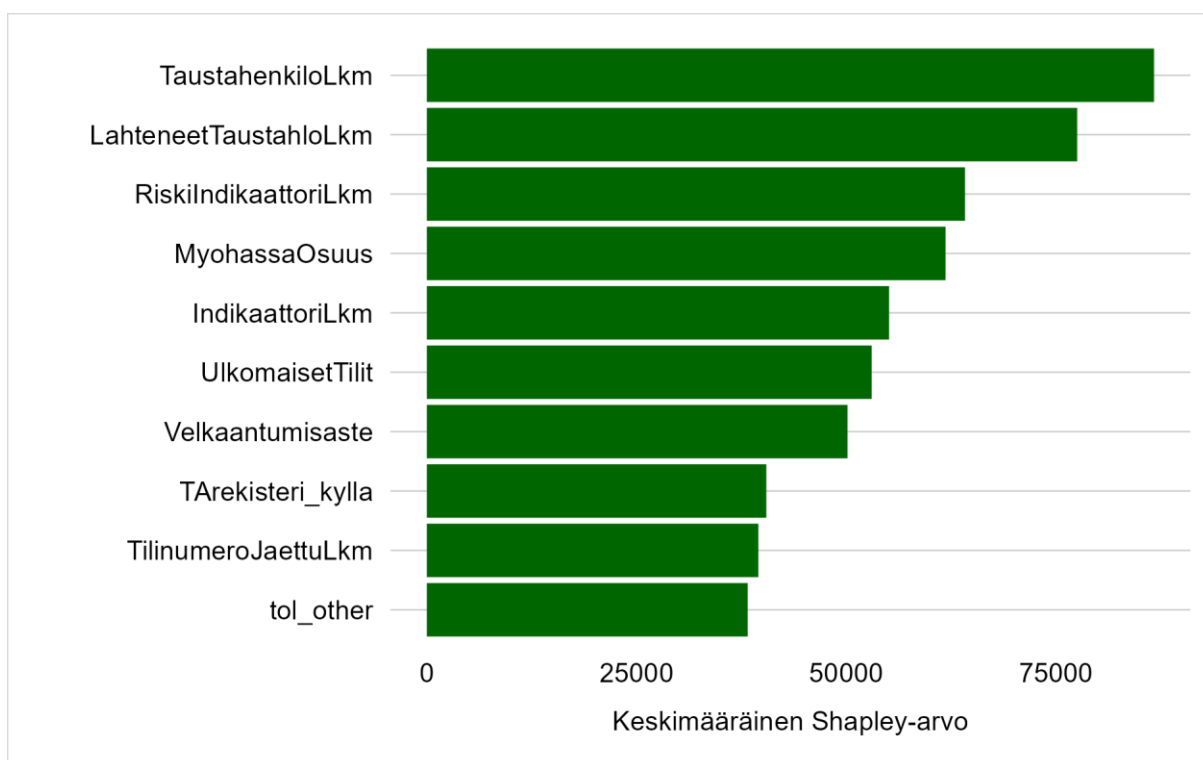
Tässä tehdään oletus, että kaikki yritykset, joilla ei ole KRP:n tiedustelutietoihin perustuvaa kytköstä järjestäytyneeseen rikollisuuteen, ovat aidosti ilman kytköksiä. Luonnollisesti jonkin verran järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevia yrityksiä kuuluu harjoitusaineistossa väärään luokkaan eli ne näyttävät ilman järjestäytyneen rikollisuuden kytköstä olevilta. Näiden määrä kokonaisuuden kannalta on kuitenkin varmasti niin pieni, ettei sillä ole vaikutusta koneoppimismallin toimintaan. Myöhemmässä vaiheessa pyritään arvioimaan niiden yritysten määrä, joilla on merkittävä riski olla kytkeytyneitä järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Ennustamiseen käytettävissä oleva aineisto koostuu vajaasta 192 000 havainnosta, joista noin 99 % kuuluu enemmistöluokkaan eli yrityksiin, joilla ei ole (todettua) kytköstä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Vain vajaa prosentti yrityksistä kuuluu yrityksiin, joilla on kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Aineisto jaetaan kahtia niin, että 80 prosenttia käytettävissä olevasta aineistosta käytetään mallin kouluttamiseen (ns. harjoitusaineisto) ja mallin hyvyttä testataan jäljellä olevaan 20 prosenttiin havaintoja, joita malli ei ole koulutusvaiheessa nähnyt (ns. testiaineisto). Jako tehdään niin, että 80 prosenttia JR-kytkeytyneistä yrityksistä kuuluu harjoitusaineistoon ja 20 prosenttia testiaineistoon.

Ennustemuuttujina käytetään laajaa joukkoa riskiä indikoivia muuttujia, joita käytetään myös Harmaan talouden selvitysyksikössä kehitetyssä harmaan talouden riskisyyttä arvioivassa mallissa. Osa näistä muuttujista on saatavalla VHS-palvelun avulla, mutta monia ei⁵³.

Osakeyhtiön kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen on, aineiston haastavuus huomioiden, kelvollisesti ennustettavissa. Mallin hyvyttä kuvaava AUC-mittari saa arvon 0,7⁵⁴. Yleensä 0,7 arvon ylittäviä malleja pidetään kelvollisina ja 0,8 ylittäviä malleja hyvinä. Ottaen huomioon, että vähemmistöluokkaan kuuluu vain vajaa prosentti havainnoista ja ennustaminen liittyy rikollisuuden tunnistamiseen, voidaan saatua AUC-arvoa pitää yllättävänkin korkeana.

Kuvio 7. JR-kytköstä ennustavan koneoppimismallin tärkeimmät muuttujat

Mallin mielestä kaikista tärkeimmät tiedot yrityksen JR-kytköksen ennustamisessa liittyvät taustahenkilöihin; niiden lukumäärään sekä parin vuoden sisällä yrityksestä poistuneiden taustahenkilöiden lukumäärään. Kolmanneksi tärkein tieto on Verohallinnossa määriteltyjä niin kutsuttujen riski-indikaattorien lukumäärä, jotka yritys täyttää. Myös yrityksen käyttämät ulkomaiset pankkitilit, saman pankkitilinumeron jakaminen useampien yritysten kesken sekä velkaantumisaste ovat mallille tärkeitä muuttujia yrityksen JR-kytköksen ennustamisessa.

⁵³ Harmaan talouden selvitysyksikön tuottama Veloitteidenhoitoselvitysraportti (VHS-raportti) antaa yrityksen taloudesta ja veloitteidenhoidosta havainnoita ja tunnuslukuja, joilla yrityksen taloudellista tilaa, veloitteidenhoitoa ja taloudellista luotettavuutta voidaan arvioida.

⁵⁴ AUC eli area under curve on luokittelumallin hyvyttä kuvaava mittari, joka on riippumaton tiettyyn luokkaan luokiteltavaksi tuleminen raja-arvosta. Se kuvaa tarkkuutta paremmin sitä, kuinka hyvin malli onnistuu erottelamaan kahden eri luokan havainnot toisistaan. Jos 99 % havainnoista kuuluu yhteen luokkaan ja 1 % toiseen, niin mallin tarkkuus on 99 % jos se ennustaa kaikkien havaintojen kuuluvan enemmistöluokkaan, mutta se ei tee mallista hyvää. Tässä tapauksessa 99 % havainnoista kuuluu enemmistöluokkaan.

Yrityksen kytköstä järjestäytyneeseen rikollisuuteen on siis mahdollista ennustaa verotustiedoilla, mutta ennustaminen ei onnistu yhtä hyvin kuin yrityksen harmaan talouden riskin kohdalla. Järjestäytyneen rikollisuuden toiminta yrityksen taustalla jättää kuitenkin joitain indikaatioita, joita hyödyntämällä voidaan arvioida JR-kytköksen todennäköisyyttä.

9.2 Arvio järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevien yritysten määrästä ja niiden aiheuttamasta verovajeesta

Kaikki suomalaiset järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevat yritykset eivät ole tiedossa, sillä KRP:n tiedustelutieto ei pysty kattamaan kaikkia Suomessa toimivia järjestäytyneen rikollisuuden toimijoita. Tämän lisäksi JR-toimijat eivät aina ole yrityksissä päättävässä asemassa, vaan he voivat hyödyntää bulvaaneja. Edellä huomattiin, että yrityksen JR-kytköstä voidaan ennustaa tyydyttävällä tasolla. Seuraavaksi arvioidaan paljonko Suomessa toimi järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevia yrityksiä vuonna 2022.

Arvio tehdään ainoastaan osakeyhtiöistä. Elinkeinonharjoittaja vastaa rikollisorganisaation kytkeytynyttä henkilöä. Näiden ennustaminen ei ole mielekäästä ja se on liian haasteellista, joten ennustemallin tapaan arvio rajataan koskemaan ainoastaan osakeyhtiömuotoisia yrityksiä.

Kyseessä on niin sanottu yhden luokan luokitteluongelma. Yrityksistä tunnetaan se noin parin tuhannen yrityksen joukko, joilla on (enemmän tai vähemmän varmaksi todettu) kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Muista toiminnassa olevista osakeyhtiöistä ei yksinkertaisesti ole vakuuttavaa tietoa suuntaan tai toiseen, vaikka suurimman osan yrityksistä osalta voimme olla lähes varmoja, ettei taustalta löydy järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Tätä ongelmaa sivuttiin jo edellisessä luvussa, jossa käsiteltiin ennustemallin toimivuutta.

Niin sanottu Positive-Unlabeled Learning (=PU learning) soveltuu tämän kaltaisiin tilanteisiin. Siinä käytettävissä on havaintoja yhdestä luokasta ja sen lisäksi on iso massa havaintoja, joiden oikeasta luokasta ei ole tietoa. Malli oppii tunnistamaan A- ja B-kategoriaan kuuluvien yritysten tunnuspiirteitä ja pyrkii löytämään vastaavia tapauksia kontrolliyritysten joukosta. Tässä selvityksessä hyödynnetään PU bagging-menetelmää, jossa rakennetaan useita ennustemalleja vaihteleviin otoksiin ja useiden mallien antamista ennusteista otetaan keskiarvo. Menetelmästä kerrotaan enemmän luvussa 6.2.

Menetelmällä ennustetaan jokaiselle kontrolliryhmään valitulle osakeyhtiölle todennäköisyys olla kytköksissä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Jos tämä todennäköisyys ylittää 50 prosenttia, yritys luokitellaan JR-riskiseksi. Tällaisia osakeyhtiöitä oli vuonna 2022 yhteensä 1 620. Tunnettujen JR-yritysten myötä kokonaisarvio järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevista yritystä on siis vuodelta 2022 noin 3 200, joista vajaasta puolesta on Poliisin tiedustelutieto.

Yritykset, jotka ovat kytkeytyneitä järjestäytyneeseen rikollisuuteen joko hallituksen varajäsenen tai aikaisemman vastuuhenkilötiedon perusteella ei lueta mallissa JR-opetusaineistoon tai kontrolliyrityksiin. Verovajelaskennassa niitä käsitellään kuin estimoituja yrityksiä, eli niille päätellään myös verotarkastusten perusteella oma arvioitu verovajeensa. Kuten estimoituja

yrittäjiä, niitä on tässä laskelmassa luonnollista pitää JR-yrittäjinä, joissa kytkös koitetaan piilottaa bulvaanien taakse.

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevat yritykset ovat ongelmallisia monella tapaa, sillä niitä käytetään esimerkiksi rikollisista toimista saadun varallisuuden rahanpesuun. Ne myös aiheuttavat verovajetta laillisista liiketoimistaan, koska näiden yritysten velvoitteenhoito on huonolla tasolla. Toisaalta rikollisen hyödyn saattaminen liiketoiminnan tuotoiksi ja verotuksen piiriin kasvattaa verotuloja. Tässä selvityksessä pyritään tekemään karkea fiskaalinen arvio, jonka järjestäytyneen rikollisuuden toiminta Suomen elinkeinoelämässä aiheuttaa. Tämä arvio ei huomioi rahanpesua, eikä muita rikollisia aktiviteetteja, joita ei lasketa harmaan, vaan laittoman talouden piiriin.

Osa JR-kytkettyistä yrityksistä on verotarkastettu ja näiden yritysten harmaan talouden toiminnan aiheuttama verovaje on tarkastuksista pääteltävissä melko suurella tarkkuudella. Verotarkastamattomien järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevien yritysten mahdollinen verovaje päätellään näiden verotarkastettujen osakeyhtiöiden tarkastusten avulla.

Verovaje päätellään hyvin yksinkertaisesti. Ensiksi verotarkastusten lopulliset tulokset jaetaan tarkastetuilla vuosilla, jotta tulos kuvaisi yhden vuoden verovajetta. Esimerkiksi jos yritykseltä on tarkastettu tilikaudet 2018–2020 ja lopputuloksena on löydetty kolmen vuoden ajalta virheitä, jotka aiheuttavat 60 000 euron verovajeen, on tuo summa yhdelle vuodelle jyvitettyä 20 000 euroa.

Järjestäytyneen rikollisuuden hyödyntämiin yrityksiin on tehty sen verran vähän verotarkastuksia, ettei ole mielekäästä rakentaa verovajeen ennustemallia päättelemään kunkin yrityksen toiminnan aiheuttamaa henkilökohtaista verovajeen määrää. Sen sijaan JR-yrittäjiin kohdistuneista verotarkastuksista otetaan 80 prosentin trimmattu keskiarvo eli 10 prosenttia kaikista suurimmista ja 10 prosenttia kaikista pienimmistä havainnoista jätetään huomiomatta ja keskiarvo lasketaan jäljelle jääneistä havainnoista. Tämä luku kerrotaan verovajeeseen johtavien virheiden esiintyvyydellä JR-yrittäjiin tehdyissä verotarkastuksissa. Tämän keskiarvon ajatellaan edustavan keskimääräistä odotusarvoa verovajeelle, mikä löytyisi, jos JR-taustainen yritys tarkastettaisiin. Saatu tulos imputoidaan tarkastamattomille yrityksille. JR-yrittäjiin tehdyt verotarkastukset ovat olleet fiskaalisesti osuvia, sillä liki 80 prosentissa tarkastuksista yritykseltä on löydetty verovajetta lisääviä harmaan talouden tekotapoja.

Jos yritys on verotarkastettu, otetaan yritykselle lopputulokseksi vuosikohtaiseksi sekä verojen menetykseksi muutettu tarkastustulos. Tarkastuksissa todetut virheet voidaan yleistää kuvaamaan verovajeen tilannetta, jossa yrityksiä ei tarkastettaisi ollenkaan.

Taulukko 29. JR-taustaiset osakeyhtiöt ja näiden aiheuttama verovaje 2022

Joukko	Lukumäärä	Tarkastamattomien arvioitu verovaje	Tarkastuksessa todettu yhden vuoden verovaje	Verovaje yhteensä
Tunnetut JR-osakeyhtiöt	1 391	18 468 759 €	1 785 010 €	20 253 769 €
Estimoidut JR-osakeyhtiöt	1 620	19 156 501 €	22 322 035 €	41 478 536 €
Varajäsenen tai entisen toimijan JR-kytkökset	183	2 478 740 €	227 541 €	2 706 280 €
Yhteensä	3 194	40 104 000 €	24 334 586 €	64 438 586 €

Tarkastamattomien järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytköksissä olevien osakeyhtiöiden arvioitu verovaje on vuonna 2022 noin 40 miljoonaa euroa. Tästä määrästä noin 18 miljoonaa tulee yrityksiltä, joilla on todettu kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja 19 miljoonaa yrityksiltä, joilla koneoppimismallin mukaan kytköksen riskin arvioidaan olevan suuri. Loput noin 2,5 miljoonaa tulee yrityksiltä, joiden kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen tulee hallituksen varajäsenen tai ennen yrityksessä toimineen henkilön kautta.

Tunnettuihin JR-taustaisiin yrityksiin tehdyissä verotarkastuksissa on havaittu virheitä yhdelle vuodelle muutettuna vajaan kahden miljoonan euron edestä maksettaviksi veroiksi muutettuna. Yrityksiin, joilla kytkös harmaaseen talouteen tulee varajäsenen tai entisen taustahenkilön kautta oli tehty 10 verotarkastusta, joissa yhdelle vuodelle muutettuna löytyi vältettyjä veroja reilun 200 000 euron edestä.

Vajaaseen 300 PU bagging-menetelmällä löydettyyn JR-riskiyritykseen on tehty verotarkastus, joissa vältettyjä veroja on löydetty yhdelle vuodelle muutettuna yli 22 miljoonan euron edestä, joista suurimmassa tapauksessa veroja välteltiin yli viiden miljoonan euron edestä. Tämä kertoo koneoppimismenetelmän havaitsemien yritysten suuresta riskisyydestä, jonka taustalla voi hyvin mahdollisesti olla oikeasti järjestäytynyt rikollisuus. Yhteensä verotarkastuksissa on yhdelle vuodelle muutettuna löydetty vältettyjä veroja noin 24 miljoonan euron edestä.

Kun arvioituaan verovajeeseen lisätään verotarkastuksissa havaitut löydökset, jää verovajeen vuosittaiseksi kokonaissummaksi noin 64 miljoonaa euroa, mikä kuvaa tilannetta, jossa verotarkastuksia ei ollenkaan tehtäisi. Hyvänä asiantilana voidaan pitää, että verotarkastukset ovat jo löytäneet ison osan potentiaalisesta JR-toimintaan liittyvästä verovajeesta. Tämä kertoo järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvän harmaan talouden kokoluokasta, vaikka arvio onkin tehty perustuen osin epärealistisiin oletuksiin ja yksinkertaisiin laskutoimituksiin. Soluttautuessaan yritystoimintaan järjestäytynyt rikollisuus aiheuttaa yhteiskunnalle kuitenkin myös paljon muuta vahinkoa, joten verovajearviota ei tule tulkita kokonaisvahinkona, minkä järjestäytyneen rikollisuuden harjoittama yritystoiminta aiheuttaa.

10 Johtopäätökset

Suomessa olevien yritysten vastuuhenkilöistä 1 872 henkilöllä oli Keskusrikospoliisin tietojen mukaan kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Henkilöistä 269 katsottiin kuuluvan tai kuuluneen jäsenenä järjestäytyneeseen rikollisryhmään (A-kategoria), ja henkilöistä 1 603 katsottiin liittyvän jollakin tavalla järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan (B-kategoria). Näistä henkilöistä noin 95 prosenttia oli Suomen kansalaisia, mutta joukossa oli myös noin 20 muun maan kansalaisia. Virolaiset olivat suomalaisten jälkeen suurin ryhmä JR-kytkeytyneissä yritysten vastuuhenkilöissä. JR-henkilöiden yleisimmät asemat yrityksissä olivat hallituksen jäsen, osakkeenomistaja ja toimitusjohtaja. Selvityksessä yritykset jaettiin henkilöiden mukaan A-kategoriaan (273 yritystä) ja B-kategoriaan (2 134) yritystä eli yhteensä 2 407 yritystä, joista vajaa 2 000 oli toiminnassa vuonna 2022.

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyviä yrityksiä oli erityisesti rakennus- ja kiinteistöalalla sekä autokaupan alalla. Nämä ovat perinteisiä harmaan talouden ongelmatoimialoja, joilla esiintyy paljon myös pimeää työtä. JR-yrityksillä oli paljon enemmän ilmoituspuutteita ja ne olivat huomattavasti verrokkiyrityksiään useammin verovelkaisia. JR-yritykset olivat kooltaan pieniä ja vertailtaessa kohdejoukkojen yritysten talouden tunnuslukuja, kuten kannattavuutta ja maksuvalmiutta, olivat tunnusluvut JR-yrityksillä heikompia. Yritykset olivat myös iältään nuorempia ja vähemmän vakiintuneita. Iso osa JR-yrityksistä oli tuloksentekokyvyttään heikkoja, mutta se ei tarkoita, että niitä ei käytettäisi fiktiivisessä liiketoiminnassa, koska laajamittaisella kuittikaupalla voidaan yrityksen tulos heikentää huomiota herättämättömäksi. Rahanpesun ja fiktiivisen liiketoiminnan toteaminen ja tosiasiallinen selvittäminen vaatisi verotarkastuksen kirjanpidon luotettavuuden ja todellisen toiminnan varmistamiseksi.

Osakeyhtiöiden JR-taustahenkilöillä oli pienet tulot. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneet henkilöt olivat merkittävästi huonotuloisempia kuin muut osakeyhtiöiden taustahenkilöt. A-kategorian elinkeinonharjoittajilla oli selvästi kontrolliryhmää alhaisemmat tulot. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneet henkilöt olivat verrokkijoukon henkilöitä nuorempia sekä osakeyhtiöissä että elinkeinonharjoittajissa.

JR-yritykset eivät ole laajasti kytkeytyneet toisiinsa yhteisten vastuuhenkilöiden kautta, ja aineistossa oli ainoastaan yksi iso keskenään kytkeytyneiden yritysten verkosto, johon kuului useita JR-yrityksiä. JR-yritysten kytkös ulkomaankauppaan oli yleisempi kuin kontrolliyrityksissä, ja kansainväliset Euroopan sisäiset ostot olivat painottuneet palveluihin kontrolliryhmää enemmän. Tämä tulos voi antaa viitteitä tehtailtavista alv-petoksista, sillä olemattomia palveluja on huomattavasti helpompaa väärentää, kuin tavaroita. ALV-petosten tehtailussa voidaan hyödyntää kansainvälisiä kontakteja muihin rikollisorganisaatioihin.

Vaikka järjestäytyneen rikollisuuden hyödyntämät yritykset ovat verrokkijoukkoon nähden selvästi riskisempiä ja ne hoitavat verovelvoitteensa muita huonommin, ei JR-kytkös näytä itsessään enää lisäävän yrityksen harmaan talouden riskisyyttä, kun JR-yrityksiä verrataan muilta ominaisuuksiltaan yhtä riskisiin toimijoihin. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö kytkös järjestäytyneeseen rikollisuuteen vaikuta yrityksen käyttäytymiseen sitä heikentävästi. Se tarkoittaa sitä, että kun muita yrityksen riskisyyteen vaikuttavia tekijöitä vakioidaan, ei tieto kytköksestä järjestäytyneeseen rikollisuuteen enää tuo lisäarvoa.

Järjestäytyneen rikollisuuden yritykset ovat siinä määrin muusta yrityspopulaatiosta eroava joukko, että niitä voidaan kelvollisella tasolla tunnistaa koneellisesti koneoppimismallilla niiden verotustietojen avulla. Tämän ennustemallin ansiosta selvityksessä pystyttiin karkealla tasolla arvioimaan JR-yritysten kokonaismäärää ja niiden toiminnan aiheuttamaa verovajetta. Selvityksessä arvioitiin Suomessa toimivan noin 1 600 sellaista JR-yritystä, joita ei tunnistettu KRP:n tiedustelutietojen avulla. Verotarkastamattomien JR-yritysten aiheuttaman verovajeen määräksi arvioitiin noin 40 miljoonaa euroa vuodessa. JR-yrityksiin kohdistuneissa verotarkastuksissa on vuosittain havaittu maksamattomia veroja noin 24 miljoonan euron edestä. Arvio sisältää ainoastaan harmaasta taloudesta aiheutuvan verovajeen, eikä esimerkiksi rikollisen rahan rahanpesusta johtuvaa tappiota yhteiskunnalle pystytty arvioimaan. Arvio on karkea ja perustuu yksinkertaistettuihin oletuksiin, mutta antaa mittakaavaa ilmiön suuruudesta.

Ruotsin talouselämä on arvioinut tutkimuksessaan, että JR-toiminnan suorat ja epäsuorat kustannukset ovat yrityselämälle 89,5 miljardia kruunua (8,5 miljardia euroa).⁵⁵ Toisessa tutkimuksessa JR-rikollisuuden hinnaksi yrityksille on arvioitu 92 miljardia kruunua (8,7 miljardia euroa).⁵⁶ Verrattaessa näitä lukuja suomalaisen järjestäytyneen rikollisuuden aiheuttamien haittojen ja vahinkojen euromääriin havaitaan Suomessa asiantilan olevan naapuriamme parempi. Mittasuhteita tilanteen erilaisuuteen Suomen ja Ruotsin välillä kuvaa se, että suomalaisten JR-kytköksen omaavien yritysten liikevaihto oli vuonna 2022 kaikkiaan liki 1,5 miljardia euroa, kun Ruotsin poliisiviranomainen arvioi rikollisen talouden rikollisten voittojen olevan 100–150 miljardia kruunua vuodessa (10–15 miljardia euroa).

Selvityksen löydösten perusteella suomalaisella järjestäytyneellä rikollisuudella on selkeä ja-lansija suomalaisessa elinkeinoelämässä. JR-yritykset hoitavat velvoitteensa heikosti, minkä lisäksi on syytä epäillä, että osaa niistä hyödynnetään rikollisesta toiminnasta saadun rikoshyödyn rahanpesuun. Järjestäytyneen rikollisuuden vastaisessa taistelussa ei voida jättää JR-yrityksiä huomioimatta, sillä niiden aiheuttama lasku yhteiskunnalle on niiden määrään nähden huomattava.

Tässä selvityksessä ei tutkittu, miten järjestäytynyt rikollisuus on soluttautunut yhdistyksiin ja hyödyntää niitä toiminnassaan. Lisäksi järjestäytyneen rikollisuuden henkilöiden oma tuloverotus jäi tutkimatta. Näitä asioita ehdotetaan jatkotutkimuskohteiksi.

⁵⁵ Svenskt Näringsliv, 2023, s. 14

⁵⁶ Small Business Association Riksförbundet: Sanandaji, 2023

11 Lähdeluettelo

- Amir, R.;& Hernan, M. (2024). *Kriminella enterprenöer- en studie av den organiserade brottslighetens kopplingar till näringslivet*. Stockholm: Skatteverket Sverige.
- Brottslighetens kostnader. (2023). *Svensk Näringsliv*, 13.
- Jaskie, K. &. (2019). Positive and unlabeled learning algorithms and applications: A survey. *International Conference on Information Intelligence Systems and Applications* (ss. 1-8). IISA, IEEE.
- Jukarainen, P.;& Juutinen, M. K. (2023). *Järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan haasteet ja keinot: Katsaus järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan Suomessa*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulun katsaukset 33.
<https://www.theseus.fi/handle/10024/795092> .
- Jukarainen, P.;Juutinen, M.;& (2023), K. (2023). *Järjestäytynyt rikollisuus Suomessa:Katsaus järjestäytyneen rikollisuudentoimijoihin, toimialoihin ja markkinoihin*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 32.
<https://www.theseus.fi/handle/10024/795090> .
- Jukarainen, P.;Juutinen, M.;& Laitinen, K. (2023). *Katsaus järjesstäytyneen rikollisuuden toimijoihin*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Lappi-Seppälä. (2022). *Rikosoikeus - Koventamisperusteet (PL:5) päivitetty 1.11.2022*. Helsinki: WSOY.
- OECD. (2004). *Managing and Improving Risk Management*. Bryssel: OECD.
- Oikeusministeriö. (2023). *Järjestäytyneen rikollisuuden tilannekuva*. Helsinki: Oikeusministeriö OM080:00/2023: VN/24163/2023.
- Oikeusministeriö: Saija, J.;Markus, A.;& Minna, P. (2023). *Toimenpideohjelma nuoriso- ja jengirikollisuuden estämiseksi vuosille 2024-2027: 2023:13*. Hewlsinki: Oikeusministeriö: ISBN pdf 978-952-400-847.1.
- Polismyndigheten, T. A. (2023). *Kriminella vinster, Kriminella enterprenörer*. Tukholma: Stockholmas Handelskammare.
- S, P. (2010). *Järjestäytyneet rikollisryhmät ja rikosvastuu*. s. 66. Helsinki: Väitöskirja.
- Sanandall. (2023). *Small Business. Small Business riksfördund*.
- Selvitysyksikkö, H. t. (2018). *Rikostaustatiedon merkitys harmaan talouden riskin arvioinnissa 21/2018*. Helsinki: Verohallinto.
- Selvitysyksikkö, H. t. (2022). *Rikostaustatiedon vaikutus velvoitteiden laiminlyöntiin 2/2022*. Helsinki: Verohallinto.

Selvitysyksikkö, H. t. (2023). *Järjestäytynyt rikollisuus ja yritystoiminnan hyväksikäyttö. Miten yritysten harmaan talouden riskiä voidaan selvittää*. Helsinki: Verohallinto: HTSY 1/2023.

T, M. V. (2012). *Talousrikollisuus ja poliisin toimintaympäristö, s 179-191*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Yritystutkimus. (2017). *Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi*. Helsinki: Gaudeamus: ISBN 978-952-495-3.

Virallislähteet

Lait ja muut säädökset

Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161397>

Laki liikenteen palveluista (320/24.5.2017) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170320>

Rikoslaki (19.12.1889/39) 6 luku 5 § 2 mom. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>.

Rikoslaki (19.12.1889/39) 6 luku 5 § 1 mom.

HE 7/2021 vp, s. 7. <https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+7/2021+vp?lang=fi>.

HE 44/2002 vp, s. 191. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2002/20020044>.

HE 125/1975 II vp, s. 11–12. <https://www.edilex.fi/he/fi19750125II.pdf>.

Viranomaissivustot ja tuomiot

<https://oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/fi/index/tiedotteet/2024/hovioikeuskatsoiettaniinkutsutussakatujengiasiassaeiollutkysymysjarjestaytyneenrikollisryhmantoiminnastar221986.html>

[Itä-Uudenmaan käräjäoikeus 21/11145, 15.2.2021.](#)

[Helsingin HO S 21/629, 25.1.2022.](#)

[Päijät-Hämeen käräjäoikeus 8.6.2022.](#)

KKO 2018:89, 21.12.2018. <https://korkeinoikeus.fi/fi/index/ennakkopaatokset/1545296792442.html>.

KKO 2022:37, 27.5.2022. <https://korkeinoikeus.fi/fi/index/ennakkopaatokset/kko202237.html>

Poliisi.fi. [Poliisin strategia 2020–2024.](#)

Poliisi.fi. <https://poliisi.fi/jarjestaytynyt-rikollisuus>.

Valtiovarainministeriö. <https://vm.fi/hanke?tunnus=VM014:00/2021>

Järjestäytyneestä rikollisuudesta päivitetään kokonaisvaltainen tilannekuva ja kehitetään tiedolla johtamisen tutkimusta ilmiön torjumiseksi Hankennumero: OM080:00/2023, asianumerot VN/24163/2023, Asettaja oikeusministeriö, toimikausi 17.8.2023 – 31.12.2024

EU:n strategia järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi 2021–2025: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0170>

12 Luettelo kuvioista ja taulukoista

Kuvio 1. JR-yrietykset ikäluokittain	17
Kuvio 2. Uusimaalaisten yritysten osuus kaikista ryhmän yrityksistä.....	18
Kuvio 3. Arvioverotettujen yritys vuonna 2022	20
Kuvio 4. Järjestäytyneen rikollisuuden yritysten liittännöistä verkostokuviona.....	26
Kuvio 5. Velvoitteidenhoidon ja JR-kytköksen kausaalimalli	35
Kuvio 6. Verovelkaisten osuus JR-yrityksissä ja kontrollijoukossa vuoden 2022 lopussa.....	39
Taulukko 1. Toiminnassa olevien jr-yritysten oikeudelliset muodot	16
Taulukko 2. JR-yritysten rekisteröitymisaste.....	16
Taulukko 3. Toiminnassa olevien JR-yritysten 10 yleisintä toimialaa	19
Taulukko 4. Kriittiseksi määritellyt toimialat ja JR-yritysten lukumäärä niillä.....	19
Taulukko 5. Verovelkaisten sekä verovelkarekisterissä olevien osuus vuonna 2022	21
Taulukko 6. Ulosotossa olevien yritysten osuus vuonna 2022	21
Taulukko 7. Järjestäytyneen rikollisuuden yritysten taloudellinen kokonaiskuva vuonna 2022	22
Taulukko 8. Osakeyhtiöt liikevaihtoluokittain.....	22
Taulukko 9. Elinkeinonharjoittajat liikevaihtoluokittain.....	23
Taulukko 10. Tappiollisen tilikauden osuus liikevaihtoa ilmoittaneista yrityksistä vuonna 2022 oikeudellinen muodon mukaan	23
Taulukko 11. Kannattavuus oikeudellisen muodon mukaan	24
Taulukko 12. Velkaantumisaste 2022	24
Taulukko 13. Maksuvalmiusluokka 2022	25
Taulukko 14. Negatiivisen oman pääoman osuus tilikausista vuonna 2022	25
Taulukko 15. Järjestäytyneen rikollisuuden yritysten ulkomaankauppa tullin, alv-ilmoituksen ja VIES-tietojen valossa 2022.....	27
Taulukko 16. Ulkomaan kauppa rajattuna osakeyhtiöihin 2022	28
Taulukko 17. JR-yritysten euromääräisesti 5 suurinta saamaa yritystukea vuonna 2022.....	29
Taulukko 18. JR-yrityksiin kohdistuneiden verotarkastusten lukumäärä valmistumisvuoden mukaan	30
Taulukko 19. Taustahenkilöiden keskiarvo yrityskategorioittain	30
Taulukko 20. JR-henkilöiden roolit osakeyhtiöissä.....	31
Taulukko 21. Osakeyhtiöiden taustahenkilöiden tulotaso ja kansalaisuus	31
Taulukko 22. Elinkeinonharjoittajien tulotaso ja kansalaisuus	32
Taulukko 23. Oikea-aikaisen ilmoittamisen laiminlyönnit ja JR-kytkös	37
Taulukko 24. Oikeasisältöisen ilmoittamisen puutteiden osuus JR-yrityksissä ja kontrollijoukossa.....	38
Taulukko 25. Oikeasisältöisen ilmoittamisen laiminlyönnit ja JR-kytkös.....	38
Taulukko 26. Oikea-aikaisen maksamisen puutteet ja JR-kytkös.....	40
Taulukko 27. Keskimääräinen estimoitu harmaan talouden riski JR- ja kontrolliyrityksissä ...	40
Taulukko 28. Harmaan talouden estimoitu riski ja JR-kytköksen vaikutus.....	41
Taulukko 29. JR-taustaiset osakeyhtiöt ja näiden aiheuttama verovaje 2022	46